

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

www.pravoslavlje.rs

Излази 1. и 15. у месецу

1. децембар 2012. године

Цена 90 динара

Број 1097

ISSN 0555-0114

Светиње Косова и Метохије

— Манастир Високи Дечани —

Манастир Високи Дечани, смештен поред речице Дечанска Бистрица југозападно од Пећи, задужбина је краља Стефана III Дечанског и цара Душана. Градња је завршена 1335. године, а фреске су завршене око 1350. године. Манастир је посвећен Христу Пантократору и Вазнесењу Господњем – Спасовдану.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1097

4	Митрополит волоколамски Иларион у посети СПЦ	22	Улога религије у процесу помирења Данко Сирахинић	36	Свет књиге
6	Активности Патријарха	23	Пола године од упокојења др Радована Биговића	39	Вести из прошлости
10	Саопштење Светог и Свештеног Синода Цариградске Патријаршије	24	Величанственост и раскошност на пергаменту Прошођакон Зоран Андрић	40	Наука, уметност, култура
12	Саопштење за јавност СА Синода СПЦ	26	Литургијска димензија православне веронауке (други део) Прошођерј-страврофор др В. Вукашиновић	42	Кроз хришћански свет
13	Олуја О. С.	28	Парабола о злим виноградарима (Лк. 20, 9–19) (први део) др Предраг Драгутиновић	44	Из живота Цркве
14	Хашка правда – шта је то? Ейскот бачки др Иринеј	30	Немоћна жаока вашарске смрти Радован Пилићовић	На насловној страни: Митрополит Иларион Алфејев у посети СПЦ Фотографија: ђакон Драган С. Танасијевић	
16	Разговор са Горданом Гаврићем, директором краљевачког Завода за заштиту културе Другачији приступи Ненад Станковић	32	Београдско Четворојеванђеље мр Биљана Џинџар Костић		
19	Још нешто поводом Белог анђела, Милешеве, Завода за заштиту споменика културе... Ейскот бачки др Иринеј	33	Ступови духовности		
20	Св. Цар Константин у историјском и креативном памћењу	34	Свете жене – претписивачи ранохришћанских списа Ђакон мр Ненад Илизовић		

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:
Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитељ мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крупникoviћ

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Лубардин, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двоброј.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полуогушица 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.
Уплате не слати поштанском упутницом!
Годишња претплата за иностранство:

Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авиона: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

 Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка

Далматинска 22 Београд

 Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,

Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)

Account with inst: 955-9522-10

Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)

Beneficiary: RS5514500711000024015

Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони:
Редакција: +381 11 52-85-519

Маркетинг: +381 11 30-25-113

ПРЕТПЛАТА: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-85-786

e-mail: pravoslavlje@spcr.rs – редакција
preplata@spcr.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Дизајн: Соба.rs

Графичка припрема: Срећко Петровић

Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
телеф/факс: 052/717-522, 011/2461-138

 СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

 ISSN 0555-0114 – Православље
COBISS.SR-ID 16399106

 Православље се штампа уз помоћ
Министарства вера и дијаспоре Републике Србије

Митрополит ВОЛОКОЛАМСКИ

На позив Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја, а са благословом Његове Светости Патријарха московског и све Русије Г. Кирила, Његово Високопреосвештенство Митрополит волоколамски Г. Иларион, председник Одељења за спољне црквене односе Московске патријаршије, боравио је од 16 до 18. новембра 2012. године у тродневној посети Српској Православној Цркви, током које се састао у одвојеним посетама са Његовом Светошћу Патријархом српским Г. Иринејем, Његовим Преосвештеством Епископом бањалучким Г. Јефремом, председником Републике Србије г. Томиславом Николићем, председником Владе Републике Србије г. Ивицом Дачићем, и председником Републике Српске г. Милорадом Додиком.

У Митрополитовој пратњи били су секретар Одељења за спољне црквене односе Московске патријаршије,protoјереј Игор Јакимчук и директор Фонда Св. Григорија Богослова, Л. М. Севастјанов.

Посета Председнику Србије

Првога дана посете, Митрополита Илариона примио је председник Р. Србије г. Томислав Николић. Овом приликом, поред разматрања изгледа будуће сарадње, покренута је и тема руско-српског пројекта у циљу завршетка унутрашњих радова у Споменхраму Светога Саве на Врачару.

Митрополит Иларион у Бања Луци

Митрополит Иларион је истога дана допутовао у званичну посјету Републици Српској. На бањалучком аеродрому високог госта и његову делегацију су дочекали: Епископ бањалучки Г. Јефрем, амбасадор Руске Федерације у БиХ Александар Боџан-Харченко те представници власти РС.

У Палати Републике, истога дана, Митрополита Илариона је примио председник Републике Српске г. Милорад Додик који је изразио неизмјерну благодарност Руској Православној Цркви на подршци

српском народу. Предсједник је упознао Митрополита са тренутним политичким стањем у БиХ. На крају сусрета Митрополит Иларион је пожелио г. Додику помоћ Божију у „не лаком“ служењу на мјесту предсједника Републике. Уважени гост је потом посетио Саборни храм Христа Спаситеља и „Руски културни центар“ у Бања Луци.

У Придворном храму Свете Тројице у 18 часова, истога дана, служена је свечана доксологија Митрополиту Илариону.

Испуњавајући одлуку Његове Светости Патријарха московског и цијеле Русије Кирила, Митрополит Иларион је уручио Владици Јефрему Орден Преподобног Сергија II, највиши орден РПЦ који се дођељује једном епископу. Владика је одликован због помагања у ширењу братских веза и односа између СПЦ и РПЦ.

Извор: Епархија бањалучка

Посета Премијеру Србије

Митрополит Иларион је примљен 17. новембра 2012. г. код председника Владе Р. Србије г. Ивице Дачића, коме је пренео поздраве Патријарха московског и све Русије Г. Кирила. Састанку су присуствовали Преосвећени Епископ бачки Г. Иринеј, старешина Подворја Московске патријаршије у Бе-

Иларион у посети СПЦ

оградуprotoјереј Виталиј Тарасјев, секретар Одељења за међуправославне односе protoјереј Игор Јакимчук, министар саветник Руске амбасаде у Србији В. П. Уласевич, саветник председника Владе Републике Србије Д. Матановић, извршни директор Фонда Св. Григорија Богослова Л. М. Севастјанов.

Освећен Руски некрополь у Београду

У суботу, 17. новембра 2012. г. Патријарх српски Г. Иринеј уз саслужење Његовог Високопреосвештенства Митрополита волоколамског Г. Илариона, освештао је Руски некрополь испред Иверске капеле на Новом гробљу у Београду. Освећењу су присуствовали Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије и Преосвећена Господа епископи: бачки Иринеј и моравички Антоније.

Пријем у Српској Патријаршији

Истога дана у Патријаршији српској у Београду Патријарх Српски је примио Митрополита Илариона и његову пратњу. Пријему су присуствовали Митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије, Епископ бачки Г. Иринеј и Епископ моравички Г. Антоније, старешина Подворја Српске Цркве у Москви, као и protoјереји Виталиј Тарасјев и Игор

Јакимчук. Разговор се односио на продубљивање сестринских односа Српске и Руске Цркве. Овом приликом Митрополит Иларион је уручио Патријарху Српском књигу *Патријарх Кирил: живот и појед на свети*.

Литургијско сабрање у Саборној цркви

Првојарах српски началствао је 18. новембра 2012. године, Светом Архијерејском Литургијом у београдској Саборној цркви, уз саслужење Његовог Високопреосвештенства Митрополита волоколамског Г. Илариона и Његовог Преосвештенства Епископа моравичког Г. Антонија.

Званичне посете

Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј примио је 14. новембра 2012. године, у Патријаршији српској у Београду гђу Верицу Калановић, министра регионалног развоја и локалне самоуправе, и г. Милету Радојевића, директора Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама Владе Републике Србије.

Пријему су присуствовалиprotoјереј-ставрофор Стојадин Павловић, директор Патријаршијске управне канцеларије, и др Драган Новаковић, саветник у Канцеларији за сарадњу са црквама и верским заједницама.

Патријарх српски Г. Иринеј примио је 19. новембра 2012. године, у Патријаршији српској у Београду г. Милету Радојевића, директора Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама Владе Републике Србије, и г. Милорада Грчића, директора Рударског басена Колубара. Пријему је присуствоваоprotoјереј-ставрофор Стојадин Павловић, директор Патријаршијске управне канцеларије.

Сада већ традиционални пријем директора београдских школа је уприличен и ове године, 19. новембра 2012. г. у свечаној сали Српске Патријаршије у Београду. Поред директора пријему

су присуствовали министар просвете г. Жарко Обрадовић, директор Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама г. Милета Радојевић, супруга председника Републике Србије гђа Драгица Николић, изасланици председника Републике Србије гђа Станислава Пак и гђа Јасмина Митровић, заменик председника Скупштине града г. Зоран Алимпић, директор Агенције за контролу летења и добровор Катихетског одбора Никола Станков, и друге јавне личности.

После кратког поздрава председника Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке, Епископа хвостанског Г. Атанасија, у коме је истакао неке начелне аспекте верске наставе, присутним гостима се обратио Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј. Патријарх је изразио захвалност за досадашњу успешну сарадњу Цркве и школа у домену веронауке. Посебно је нагласио важност веронауке у целокупном образовном систему Републике Србије, у смислу њеног органског интегрисања у наставни план и програм, поготово у контексту благотворног утицаја који веронаука има у погледу основних друштвених вредности. Патријарх је навео и позитивна искуства из Републике Српске која би могла бити корисна за наше друштво. На крају, Његова Светост је позвао представнике школа да заједнички са стручним телима Цркве раде на побољшању квалитета верске наставе.

Одмах после Патријарховог обраћања, министар просвете г. Жарко Обрадовић се обратио присутним са поруком да је верска настава заузела своје место у систему образовања наше зе-

мље, а да је за њен квалитет пресудна личност вероучитеља.

На крају је за присутне госте уприличен коктел на коме су у неформалној атмосфери размењена досадашња искуства у функционисању верске наставе у школама.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је, 20. новембра 2012. године, у Патријаршији српској у Београду Његово Преосвештенство Епископа брегалничког и мјестобљуститеља битољског Г. Марка и Његово Преосвештенство Епископа стобијског и мјестобљуститеља струмичког Г. Давида.

Патријарх Српски је, истога дана, у одвојеним посетама примио и делегацију Удружења српских домаћина, композитора г. Александра Вујића, директора Форума за мултиетничке односе г. Душана Јањића, као и игумана манастира Студеница Архимандрита Тихона иprotoјереја-ставрофора проф. др Владимира Вукашиновића.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је у уторак, 20. новембра и делегацију Друштва српских домаћина. Чланови делегације су информисали Патријарха Иринеја о централној прослави обележавања 100. годишњице ослобођења Старе Србије која је одржана 13. и 14. октобра у Пријепољу, а коју је организовало Друштво српских домаћина. Гости су се захвалили Патријарху Иринеју на благослову који је поглавар Српске Православне Цркве дао за одржавање овог великог

националног јубилеја. Патријарх Иринеј је подржао рад Друштва српских домаћина и све активности које воде очувању националног идентитета српског народа, материјалном напретку и свакој другој добробити Србије и свих њених грађана.

Његова Светост је примио 22. новембра 2012. године, у Патријаршији српској у Београду гђу Зорану Михајловић, министра енергетике, развоја и заштите животне средине у Влади Републике Србије.

Патријарх српски Иринеј примио је, 23. новембра 2012. године, у Патријаршији српској у Београду високопреузвишеног надбискупа г. Орланда Антонинија, апостолског нунција у Београду, у пратњи високопреузвишеног надбискупа београдског г. Станислава Хочевара и г. Дејана Миладиновића, директора Опере Народног позоришта у Београду.

Патријарх је истог дана у одвојеним посетама примио Његову Екселенцију Сулемана Або Диаба, отправника послова Сиријске амбасаде у Београду, као и г. Николу Ратковића, новог министра саветника у Амбасади Р. Србије у Подгорици. Пријемима је присуствовао Преосвећени Епископ ремезијански Г. Андреј и ђакон Александар Секулић из Кабинета Патријарха Српског.

Свјатјејши је 23. новембра примио, у присуству Високопреосвећеног Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија и Преосвећеног Епископа хвостанског Г. Атанасија, и г. Млађана Ђорђевића, саветника градоначелника Београда, г. Зорана Алимпића, заменика председника Скупштине града Београда, и г. Милана Тлачинца, одборника Скупштине града Београда.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 26. новембра 2012. године, у Патријаршији српској у Београду, начелника Општине Пријавор г. Синишу Гатарића, начелника Општине Србац г. Драга Ђирића, начелника Општине Градишка г. Зорана Латиновића, као и привредника из Москве г. Милорада Суваљца, добротвора српских богослова на студијама у Русији. Новоизбрани начелници посетили су Патријарха Српског ради благослова за почетак обављања одговорне дужности.

Истог дана, Патријарх српски Г. Иринеј примио је Њену Екселенцију Марију ду Кармо де Магаљаиш, амбасадора Португалије у Београду.

Његова Светост је 26. новембра примио и г. Живадина Јовановића, председника Београдског форума за свет равноправних. Господин Јовановић је упознао Патријарха са планом активности већег броја независних и нестраницких удружења на обележавању значајних годишњица из ближе и даље историје Србије и српског народа. Патријарх Иринеј је нагласио да чување и поштовање историје и достојанства нису само морални дуг према великим људским жртвама за слободу, већ су истовремено путоказ и темељ извесније будућности. Он је такође истакао значај слоге и узајамног поштовања како унутар нашег народа, тако и уопште међу пријатељима. Током разговора поменут је историјском допринос и улога Српске Православне Цркве у очувању и заштити националног, духовног и културног идентитета српског народа.

Дана 27. новембра 2012. године Првојерарх српски примио је у Српској Патријаршији у Београду британског генерала Џеремија Роуана са сарадницима.

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 28. новембра 2012. г. у Патријаршији српској у Београду престолонаследника Александра Карађорђевића и проф. др. Оливера Антића, саветника Председника Републике Србије.

Ђурђиц

Предшколска деца, њих петнаестак из Црквеног обданишта „Ђурђевак“, које ради при Храму Св. Ђорђа на Бановом Брду у Београду били су, 16. новембра 2012. г., домаћини славе – Обновљење храма Светог Великомученика Георгија – Ђурђиц коју слави и њихов храм и њихово обданиште. Главни гост, који је преломио славски колач, био је Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј.

Пре тога Патријарх српски Иринеј је служио Свету Архијерејску Литургију у Храму Св. Ђорђа, који са обдаништем „Ђурђиц“ дели исту порту. Патријарху је саслуживало више свештеника и ђакона. После Свете Литургије, Патријарх Иринеј се, у пратњи свештеника, упутио из храма у суседно здање у коме се налази обданиште „Ђурђевак“, где су га радосно дочекала деца са својим васпитачима и родитељима. Да би показали шта знају, деца су за Патријарха и остале госте извела рецитал који су дugo увежбавала, а затим су са Патријархом, као прави домаћини, окретали и преломили славски колач. Патријарх им је поделио иконице Св. Ђорђа и Св. Петке, а затим су сви изашли испред обданишта где су се заједно сликали.

САНУ

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј присуствовао је 19. новембра 2012. године, свечаном обележавању Dana Српске академије наука и уметности. Свечаном програму и уручењу награда у Свечаној сали САНУ присуствовали су председник Републике Србије г. Томислав Николић, представници Владе Републике Србије и највиших образовних и културних институција, као и чланови дипломатског кора.

Аранђеловдан

Светом Архијерејском Литургијом, којом је 21. новембра 2012. године, начаљствовао Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, свечано је прослављена слава Саборне цркве у Београду – Сабор Светог Архангела Михаила – Аранђеловдан.

Молитвено сећање на Патријарха Павла

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, уз саслужење Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија, Епископа хвостанског Г. Атанасија и Епископа рашко-призренског Г. Теодосија, служио је 15. новембра 2012. године, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Раковица. Паастосу поводом трогодишњице престављења блајенопочившег Патријарха српског Павла, на којем је саслуживао и Епископ шабачки Г. Лаврентије, присуствовао је председник Републике Србије г. Томислав Николић, као и многобројни верници.

О блајенопочившем Патријарху Павлу беседио је Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј који је, између осталог, рекао: „Нека је вечни помен, вјечнаја памјат светом Патријарху Павлу! Већ је три године од његовог престављења; он није физички и телесно са нама, али духовно је у својим светим молитвама увек са нама, са оним даром и благодаћу коју му је Господ дарио за време његовог живота, а преко њега нашој Цркви и нашем народу. Та благодат и свете молитве његове и данас нас прате у свакодневном животу... Господ га је изабрао за поглавара ове помесне Цркве у најкритичнијем раздобљу наше историје... Био нам је пример, браћо и сестре, док је ходио овом земљом, и остаће за свагда пример нашој Цркви, свима нама да се на њега угледамо, као што се он угледао на свог имењака Апостола Павла...“

Овом догађају присуствовао је велики број верних из Београда и околине који су у дугој колони стрпљиво чекали да целивају крст на грбу блајенопочившег Патријарха Павла.

Извор: Информативна служба СПЦ

На Бежанијској Коси

Патријарх српски Г. Иринеј служио је 25. новембра 2012. г. Свету Архијерејску Литургију у Цркви Св. Василија Острошког на Бежанијској Коси. Овом приликом, Његова Светост је уручио спец. др Душану Вукотићу, заменику директора Клиничко-болничког центра Бежанијска Коса у Београду, Орден Светог Саве другог степена.

Имена су ваша у књизи вечности

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је у Саборној цркви у Београду, 25. новембра

2012. године, помен свим пострадалима у ратовима деведесетих година. Помену су присуствовале многобројне јавне личности српске политичке и културне сцене, као и велики број верног народа.

Цариградска Патријаршија демантује неистине које у јавност лансира расколничка верска организација у БЈР Македонији

Кошто што преносе медији, поглавар расколничке организације у БЈР Македонији, архиепископ Стефан, изјавио је да је у Софији, приликом сахране блаженопочившег бугарског Патријарха Максима, имао „неформални сусрет“ са Васељенским Патријархом Вартоломејем и да му је Васељенски Патријарх рекао како ће „подржати процес

признања Македонске Православне Цркве“. Нажалост, ова изјава је само најновија у предугачком низу неистина које у јавност неуморно лансирају архиепископ Стефан и његови послушници и сарадници. Поводом те заиста бестидне изјаве Свети Синод Цариградске Патријаршије издао је 12. новембра саопштење за јавност које преносимо у целости.

Саопштење Светог и Свештеног Синода Цариградске Патријаршије

Одговарајући на медијску вест из Софије, Васељенска Патријаршија изјављује следеће:

1. Његовој Светости Васељенском Патријарху Г. Г. Вартоломеју пришао је и у светом олтару Саборнога храма Светог Александра Невског поздравио га г. Стефан који се представља као човек који је на челу скопске Цркве. Њему је Патријарх пожелeo да се по њиховом питању нађe решење које ћe их увести у стање каноничности.
2. Његово Блаженство Патријарх српски Г. Иринеј, који је стајao у близини Васељенског Патријарха, придружио се Васељенском Патријарху у тој жељи.
3. Никакву изјаву у вези са овим Васељенски Патријарх није дао средствима извештавања за време свога дводневног боравка у Софији.

Ово саопштавамо ради васпостављања истине.

У Патријаршији, 12. новембра 2012.
Из Генералној секрећаријаташа Светој и Свештеној Синода

III та рећи после овога кристално јасног саопштења? Ограничићемо се на неколико чињеница.

1. Саопштење није „појашњење“ Стефанове изјаве, како тврде скопски медији, његови очигледни конкуренти у истинолубивости, него је дато „ради васпостављања истине“ и представља изричите деманти једне јавно изречене неистине. Значење грчке речи апокатастасис је јасно и недвосмислено.

2. Заиста запањује лукава вештина са којом је мудро и добронамерно формулисана жеља да се изнади пут и начин за увођење стања каноничности преиначена у „подршку процесу признања“ расколничке структуре, без њеног покаживања и без било каквих услова и ограничења.

3. Васељенски Патријарх – као ни други источни патријарси, као ни архиепископ атински – никада, ни приватно, а камоли званично, не употребљавају синтагму „Македонска Православна Црква“ него једино и искључиво израз скопска Црква у протоколарним, идејно неутралним текстовима, баш као што је случај са овим саопштењем, или израз скопски раскол у текстовима који изражавају еклесиолошку оцену или црквено-правни став.

4. У овом оквиру пажњу заслужује чињеница да вођу раскола Васељенска Патријаршија не назива ни архиепископом охридским ни митрополитом скопским, а поготову га не назива „македонским“. Зна се, наиме, кога и Васељенска Патријаршија и све помесне Православне Цркве познају и признају као Архиепископа охридског и Митрополита скопског – то је онај јерарх који, на тражење расколничке јерархије, болестан чами у затвору, у нељудским условима, и подноси гоњење каквог нигде нема још од Стјалинових времена.

Штавише, у саопштењу цариградског Синода он није назван ни просто архиепископом, што он иначе јесте без обзира на његов неканонски статус и што би био минимум у једном аксиолошки уздржаном обраћању. Напротив, врло строго и прецизно, без коришћења еуфемизма и дипломатски „коректних“ фраза, означен је као „господин Стефан“ који се представља (фероменос у извornom тексту саопштења) као онај ко се налази „на челу скопске Цркве“.

5. Најзад, учтиви отпоздрав на нечији поздрав прогласити за изјаву – ни то не може свако. Васељенска Патријаршија одлучно уклања сваку недоумицу: никакве изјаве није ни било.

Оно што је било јесте лепа реч и добра жеља која сведочи о савести и одговорности првог епископа православне васељене, као и о савести и одговорности нашег Патријарха, који је на лицу места по-

Његова Свесветост Патријарх васељенски Г. Г. Вартоломеј

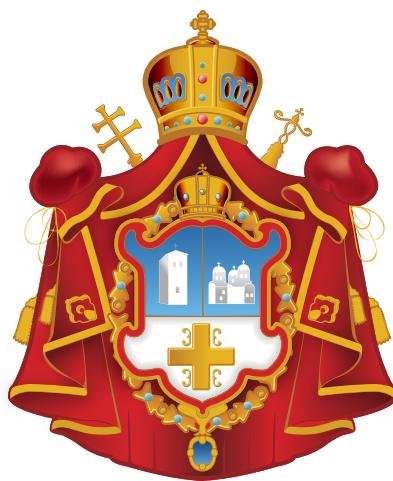
новио исказану лепу реч и добру жељу. Сведочи, нажалост, и о стању црквене свести и хришћанске савести, као и о вапијућем дефициту одговорности, код онога ко својим неистинама успева само то да испровоцира овакав демант.

Још једна напомена: исти човек, архиепископ Стефан, као и његов портпарол, тврди да је њихова Црква већ четрдесет пет година аутокефална и да то што самопроглашена аутокефалност није призната нијехов проблем него проблем Цркава које је не признају и тиме сведоче о својој незрелости (sic!). Питамо и питамо се: ако тако мисле, зашто онда стално салећу и Српску Православну Цркву и друге Православне Цркве да им се удели признање? Јер, валаја запазити да они никад не постављају питање канонског решења него увек изјављују да под решењем подразумевају само безусловно признавање канонског пута који су њихови претходници и учитељи извршили 1967. године.

Њима јединство Цркве није циљ по себи. За разлику од њих, канонској Охридској Архиепископији јесте. За тај свети циљ канонски Архиепископ плаћа здрављем чамећи у тамници. Ту се показује духовна провалија која дели Цркву од раскола. То је једино реално питање у читавом замешатству које намеће болна и тужна стварност постојања раскола, ма где он постојао и ма каквим псевдоразлогима био мотивисан.

Sapienti sat – паметноме доста!

Ейсикой баики гр Иринеј

Поводом одлуке Међународног кривичног суда у Хагу
 Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве
 даје

Саопштење за јавност

Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве је са неверицом и огорчењем примио вест да је жалбено веће Међународног кривичног суда за бившу Југославију, под председавањем судије Теодора Мерона, донело ослобађајућу пресуду хашким оптуженицима Анти Готовини и Младену Маркачу, којима се судило за злочине против човечности и кршење законâ и обичајâ ратовања од јула до септембра 1995. године, тиме што су учествовали у удруженом злочиначком подухвату чији је циљ био трајно и присилно уклањање српског цивилног становништва из Крајине.

Овом срамном пресудом хашки суд је коначно разобличио сâm себе и још једном показао да је у питању политички суд коме је најмање стало до правде и до права.

Нечасна и неправедна пресуда, која не само оправдава

злочинце него и умањује – па и поништава – злочине, свакако не иде у прилог процесу помирења у овом делу Европе него га одлаже за нека будућа времена.

Зачуђујућа је и апсурдна чињеница да највећи број хрватских бискупа — ако не и сви — ову пресуду доводи у везу са Богом и Промислом Божјим, а понеки су у стању и да је прикажу као резултат многобројних миса и молитава за „хрватске бранитеље“, предвођене овом двојицом „часних“ и, сада већ знамо, „невиних“ генерала „домовинског рата“.

Свети Архијерејски Синод најоштрије осуђује политички мотивисану одлуку жалбеног већа хашког трибунала којом се ослобађају хрватски ратни генерали јер она представља још један шамар у лице правде и, што је најгоре, омогућава да се злочин прогласи одбрамбеним ратом, а ратни злочинци прогласе жртвама. Како дру-

гачије схватити хашку правду која нам поручује да нико није крив за страдање недужних цивила у војно-полицијској акцији протеривања крајишких Срба под називом Олуја, са преко две стотине хиљада претераних људи и на хиљаде убијених цивила, са стотинама спаљених села и градова, са плачкањем српске имовине?

Свети Архијерејски Синод апелује на све искрене хришћане у Европи и свету, на слободолубиве земље и правдолубиве народе, на хумане организације и, коначно, на савест моралних и интелектуалних елита и на Истоку и на Западу, да овом небивалом лицемерју дају оцену коју заслужује.

Дославља:
Ейской баки Иринеј

„Олуја“

Операција Олуја је била војна акција Републике Хрватске у августу 1995. године. Циљ ове операције је био заузимање територије Републике Српске Крајине. Операција је званично трајала 4 дана и завршила се падом РСК.

Међународни кривични трибунал за бившу Југославију је операцију Олуја у првостепеној пресуди хрватским генералима Анти Готовини и Младену Маркачу окаректерисао као удружен злочиначки подухват, са циљем трајног и присилног претеривања највећег дела Срба са простора бивше Републике Српске Крајине у Хрватској. Међутим, у другостепеној пресуди су такве тврдње одбачене и генерали су ослобођени.

Са територије РСК коју је заузела хрватска војска је претерала преко 250.000 својих суграђана српске националности.

Према неким подацима (прецизних података још нема), у акцији хрватске војске „Олуја“ нестало је 1.805 особа, а Хрватски хелсиншки одбор за људска права тврди да је током те операције погинуло 677 цивила. Тај одбор је у више наврата оптужио хрватске снаге да су током операције „Олуја“ починиле злочине над српским становништвом. Спаљено је преко 20.000 српских кућа, док су остале опљачкане и разорене.

Командант цивилне полиције мировних снага УН за подручје Книна, генерал Алан Горан, на kraју своје мисије написао је у извештају да је полиција УН на том подручју, након долaska хрватских снага, пронашла 128 убијених српских цивила и 73 одсто уништених кућа.

Документационо-информативни центар „Веритас“ у својој евиденцији има имена 2.313 погинулих и несталих Срба. Од тога 1.205 цивила, а међу њима 522 жене и 12 деце.

Јавно критикујући етничко чишћење, амерички војни планери су помогли Хрватској да изведе највеће етничко чишћење током тог рата. Пензионисани амерички генерал Чарлс Бојд, заменик команданта НАТО-а, потврдио је да су САД помагале при осмишљавању и спровођењу тог плана.

Канадски официр из састава УН је идентификовao албанског сепаратистичког лидера Агима Чекуа као одговорног за масакр над Србима. Ема Бонино, Европски комесар за избеглице, констатовала је да је око 10.000 Срба нестало из колоне избеглица која је бежала пред хрватским нападом на Крајину. Многи од њих су завршили у масовним гробницама. Хелсиншка федерација за људска права саопштила је 21. августа 1995. године у Бечу да у Крајини постоје масовне гробнице убијених Срба. О. С.

Поводом срамне одлуке Хашког казненог трибунала о ослобађању хрватских генерала одговорних за злочине извршене у једнако срамној акцији званој „Олуја“

Хашка правда – шта је то?

Етиској бачки гр Иринеј

Не само у Србији, Републици Српској и свим областима у којима живи српски народ него и широм света страховитим праском је одјекнула вест о срамној одлуци хашких судија да хрватске генерале Готовину и Маркача прогласе невинима и ослободе их сваке одговорности за „Олују“, за изгон већине крајишким Срба са њихових вековних огњишта, за убиство хиљада невиних ненаоружаних цивила, за гранатирање српских насеља и избегличких колона и за све злочине учињене са хрватске стране током трагичног међуетничког сукоба на тлу разбијене Југославије. Ослобађањем Готовине и Маркача, Хрватска је потпуно амнистирана за све: добила је општу европску индулгенцију, опроштајницу грехова. Закључак је само један: Срби су сами криви за све што им се десило – сами су себе убијали; сами су спалили десетине хиљада својих дома; сами су, на тракторима и приколицама, добровољно, све уз песму, напустили своја прадедовска станишта и отиснули се у неизвесност; сами су изабрали да годинама живе од милостиње, у беди и оскудици, у колективним избегличким центрима и код мало мање бедних и оскудних сродника и пријатеља, пружајући притом ирационални отпор наступа-

јућој демократији, хрватској и европској...

Овакав исход кафкијанског хашког процеса не сведочи толико о делотворности и чудотворности мисаља и молепствија „диљем Хрватске“ (у то могу да верују поједини простодушни жупници и њихови верници, али не и хрватски бискупи, очигледно унапред добро обавештени) колико сведочи о делотворности неких других „чимбеника“, скривених од очију јавности. Ипак, није немогуће, можда чак ни сувише тешко, погодити какве то тајанствене силе могу да произведу чудо без преседана у историји судства и цивилизације: првостепена одлука осуђује оптужене укупно на преко четрдесет година робије, а другостепена, при друкчијем саставу суда, проглашава их невинима. Коментару премијера Србије о овом јединственом феномену нема шта да се дода осим, можда, једне напомене: и поред ослобађајућега „праворијека“, хашка „правда“ остаје заувек под сенком чињенице да су хрватски „хероји домовинског рата“ ослобођени гласовима тројице од укупно десет судија који су учествовали у оба суђења.

После пуштања на слободу Насера Орића, а поготову сада, после оправдања „Олује“ и њених извршилаца, треба са извесношћу очекивати и

ослобођење још једног узорног демократе и борца за људска права – Рамуша Харадинаја. Сваком ко у себи још није затро хришћанску свест и људски понос намеће се мисао да хашке пресуде нису само индулгенције хрватским „бранитељима“ него, још више, опроштајнице грехова њиховим помагачима у припремању „Олује“ и саучесницима у њеном извршавању. Тачно се зна ко су били ти помагачи и саучесници. Наравно, никакве амнистије и индулгенције нису предвиђене ни за кога од целокупног негдашњег српског војног и политичког руководства, осуђеног на нешто мање од хиљаду година робије укупно, па ни за генерала којем није доказана ниједна кривица, али је осуђен зато што је по свом положају „морао знати“ (!) за постојање „удруженог злочиначког подухвата“, као ни за човека коме се суди, и Бог зна до када ће му се судити, за класични вербални деликт, при том блажи од ратних поклича појединих светских моћника. Код Орвела – све животиње на фарми су једнаке, а неке су мало више једнаке. У Хагу – сви оптужени су једнаки, а неки су мало више једнаки.

Хашки суд тешко да после свог најновијег подвига може да задржи часни назив суда, а ни атрибут међународног суда, будући да његову непристрасност

не оспоравају само мала и слаба Србија, или Република Српска, или Српска Православна Црква, него и неке од највећих и најутицајнијих земаља света, као и истакнути интелектуалци и угледне личности у земљама Европске уније и НАТО-пакта, укључујући и САД.

Упркос огорчењу и моралној индигнацији, нећу се придржити онима који би хашки трибунал најрадије именовали институцијом за гоњење и казњавање Срба, у међувремену сатанизованих и проглашених кривцима за све и свашта (тако недавно и светски позната хуманистикиња, Медлин Олбрайт, културно довикује неким људима у родној Чешкој: „Ви сте одвратни Срби!“). Радије предлажем „политички коректну“ одредницу *хашки казнени трибунал*. Јер, његови оснивачи и финансијери и тврде да он казњава доказане злочине, а пушта на слободу невине и узорне грађане, као, на прилику, ових

дана два хрватска генерала, а притом Србима нико не брани да – гласно или, још боље, у себи – придев *казнени* тумаче као ограничен на њих или намењен њима. Кome је, уосталом, у врлом новом свету и поретку стапло до мишљења и осећања минорних или, по другим изворима, одвратних Срба?

Претходна политичка елита Србије остала је запамћена као носилац безалтернативног европентузијазма, па и правог правцатог европидолопоклонства. Данашња је еволуирала до европредељености без ознаке безалтернативности. Немам намеру да је позивам на антиевропску позицију због срамне хашке пресуде, али се надам да ће та пресуда знатно допринети њеном отрежењу од неких заноса, односно да ће код ње преовладати морално оправданији, духовно здравији и историјски реалистичнији дух – дух европрезвености и европредострожности. Без ње-

га ће она тешко положити испит пред народом, историјом и будућношћу Србије.

У свему овоме јавља се и знак наде, а уједно утеша свима на ма: хашка „правда“ није ни једина ни коначна правда на свету. Поред ње постоји и историјска правда на суду моралне свести и савести човечанства, а изнад ње постоји и после ње постојаће, довека, вечна правда Божја, израз Суда Божјег. Суд Божји једини је непристрасан и свеобухватан: не испитује само зло и добро на тлу бивше Југославије него свуде и код свих.

Као православни хришћани, позвани смо да живимо по правди и у љубави, имајући мир са свима колико до нас стоји, и да у молитви иштемо од Господа добар одговор на суду Христовом.

Извор:
Информашивна служба
Епархије бачке

Разговор са Горданом Гаврић, директором краљевачког Завода за заштиту културе

Другачији приступи

Разговарао Ненад Станковић

Наш основни задатак је вредновање и неговање онога што су нам преци оставили, али уз свест о томе да ниједан споменик није намењен искључиво научном проучавању, већ захтева динамичан и интерактиван однос.

Гордана Гаврић, дипломирана археолођ, директор је краљевачког Завода за заштиту споменика културе. Њен однос са Црквом представља позитиван вишетодишњи пример успешне сарадње уз дубоко уважавање и правилно разумевање саме суштине ових односа.

У овом броју доносимо разговор са њом поводом недавних активности краљевачког завода.

Имајући у виду чињеницу да се Завод за заштиту споменика културе Краљево, као регионална институција, бави споменичким наслеђем на огромном простору централне и западне Србије, на коме се налазе најзначајнији споменици наше националне културе који су претежно власништво и део живе Цркве, мо-

жете ли нам изнети Ваша искуства и ставове када је реч о њиховој заштити?

– На простору од 25 општина које покрива наш завод налазе се бројна културна добра (305) која у хронолошком смислу обухватају различите периоде, од праисторије до савременог доба, али најзначајнија су свакако она која одређују наш национални идентитет, као што су Петрова црква, Сопоћани, Студеница, Жича, Ђурђеви Ступови... Уз то, неки од споменика представљају меморију читавог човечанства, због чега су стављени на *Листу свеједише културне и природне баштине*, као што су Стари Рас са Сопоћанима и манастир Студеница. Када је реч о суштинском проблему заштите споменика културе који је део живе заједнице, приступ је веома сложен и

деликатан. Наш основни задатак је вредновање и неговање онога што су нам преци оставили у наслеђе, али уз свест о томе да ниједан споменик није намењен искључиво научном проучавању, већ да захтева један динамичан и интерактиван однос који отвара простор за стварање, допуњавање и континуирани живот. Вредност конзерваторско-рестаураторских пројеката се огледа и у томе, у којој мери се отварају могућности за неометано функционисање објекта, пре свега у првобитној намени. Разумевајући заштиту културног наслеђа као наш заједнички посао, поштујући принципе заштите и уважавајући потребе Цркве, на општу добробит, реализовали смо бројне пројекта. Међу њима бих посебно истакла обнову манастира Дренча, коју смо уз благослов

Његовог Преосвештенства Епископа жичког Г. Хризостома и финансијску подршку Министарства културе и Одбора за обнову, обновили за свега неколико година. За само три године из рушевина које потичу из средине 14. века никако је храм, а за наредне две, манастирски конак је стављен под кров. Наравно, свим наведеним радовима претходила су обимна археолошка истраживања цркве и конака која су свеукупно трајала четири месеца. Захваљујући доброј међуинституционалној сарадњи, пројекат Манастир Дренча – од рушевине до храма је реализован, чиме су створени услови за успостављање монашког живота. Данас, 2012. Дренча је активан женски манастир, на понос службе заштите и Српске Православне Цркве.

Пошто сте на примеру Дренче показали да није увек нужно да се као стручњаци уселите и деценијама боравите у нашим светињама, да ли сте својим програмом рада предвидeli још неке сличне пројекте?

– Однос службе заштите пре-ма времену је одувек био камен сトイшица у односима са Црквом или и другим власницима објекта. Упркос томе што велики споменици заиста изискују континуирану бригу и интервенције које захтевају одређене временске интервале, чини ми се да су се стручњаци комотно понашали као неприкосновени у пословима заштите. У случајевима када су обезбеђена средства, недопустиво је да руководилац радова на терену проводи године, са по два-три сарадника када се исти посао у далеко краћем времену може обавити са већом екипом. Такође је недопустиво да једна особа води неколико великих проје-

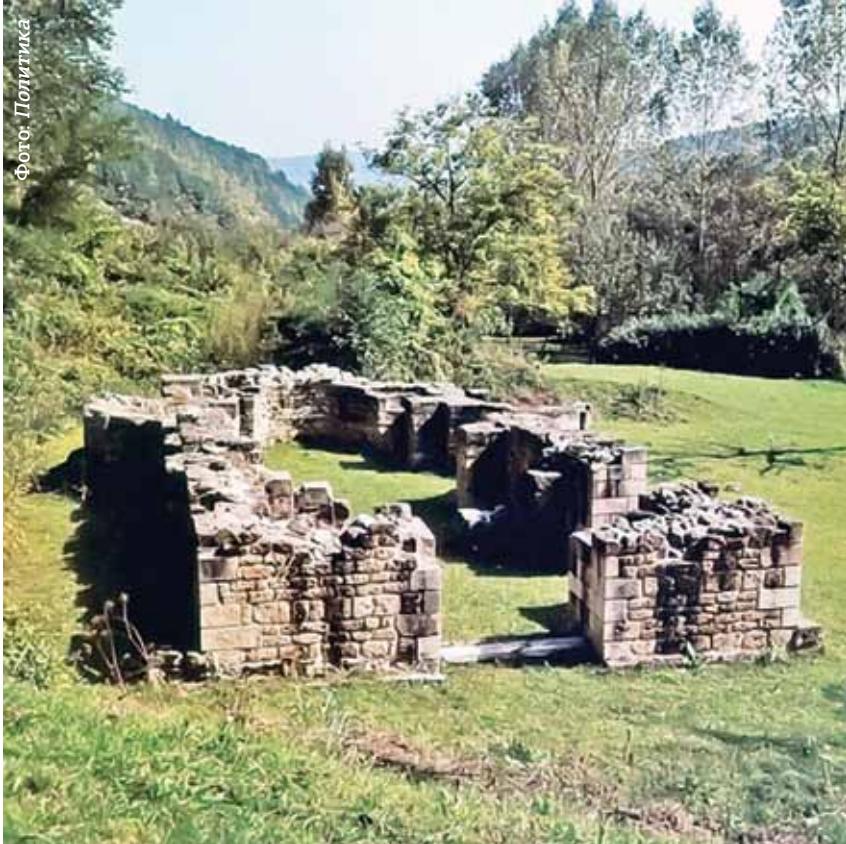
Фото: <http://www.atlantaserbs.com/>

Манастир Дренча – пре и после обнове

ката и да услед немогућности истовремене реализације истих, поједини споменици тр-

пе, стојећи на листи чекања. Таква пракса је давно протерана из нашег Завода. Још док ➤

Остаци манастира Милентија

смо радили Дренчу имали смо у плану обнову Милентије али нисмо желели да започињемо други велики пројекат, док не завршимо претходни.

Манастир Милентија је научно јавности познат још од седамдесетих година прошлог века по открићу бројних фрагмената камене декоративне пластике (преко 500) која се по начину израде може мерити са врхунским каленићким остврењима. Пре три године, започели смо обимна систематска археолошка и архитектонска истраживања овог манастира, да би ове године био завршен главни пројекат обнове манастирске цркве, на основу кога ће 2013. године започети конзерваторско-рестаураторски радови. Паралелно ће се обављати археолошка истраживања као предуслов за израду пројекта конака и других пратећих објеката. Надамо се да ће Пројекат обнове допринети проучавању манастирских це-

лина с краја 14. и почетка 15. века, да ће омогућити ваљану презентацију споменичким и сакралним својствима и да ће омогућити успостављање монашког живота у давно заборављени манастир.

И на крају, посебно треба истaćи да велики и значајни пројекти, попут овог, захтевају добру сарадњу бројних институција, што је на нашем примеру потврђено. Да није било одличне сарадње између локалне заједнице – општине Брус, Епархије жичке, а од 2011. г. новоустановљене Епархије крушевачке, Министарства културе, Завода и Одбора за обнову, не би било ни могућности за покретање овог пројекта.

Уврежено је мишљење да су заводи затворене институције и да је њихов рад недовољно познат широј јавности, па нас интересује да ли је у том смислу учињен неки помак?

Однос службе заштите према времену је одувек био *камен стопшица* у односима са Црквом али и другим власницима објекта. Упркос томе што велики споменици заиста изискују континуирану бригу и интервенције које захтевају одређене временске интервале, чини ми се да су се стручњаци комотно понашали као неприкосновени у пословима заштите.

– У поређењу са музејима чији је рад видљивији с обзиром на изложбену делатност, рад завода је мање уочљив, осим ако медијски није пропраћен. Промоција културног наслеђа је важан сегмент нашег рада, будући да је културно наслеђе заједничко богатство свих нас у својој разноликости и посебности. Поред конкретних радова на споменицима, оно што остаје иза нас су и публикације као круна истраживачког делања. Наш Завод је у том смислу био издавач или суздавач значајних књига као што су *Мајлички замак*, *Средњовековни Сталаћ* или *Икона у Литургији* (издање манастира Студеница, Института за теолошка истраживања при Православном богословском факултету Универзитета у Београду и Завода за заштиту споменика културе у Краљеву) која је пример подстицајне и плодотворне сарадње Завода и игумана студеничког Архимандрита Тихона.

Још нешто поводом Белог анђела, Милешеве, Завода за заштиту споменика културе...

Епископ бачки др Иринеј

Аутство над Белим анђелом и над свим уметничким делима и културним добрыма створеним у окриљу Цркве и за Цркву припада Цркви. Исто тако, духовно и правно власништво над њима припада Цркви, а никако држави, или Заводу за заштиту споменика културе, или неком трећем. Ако прихватимо чињеницу духовног и правног власништва Цркве, онда је заиста тачно да власник Белог анђела није Епископ миленешевски Филарет (за „гласило берлинске Србије“ и за госпођу Павловић-Лончарски он је, јел'те, само Филарет; за будуће слободан сам да им предложим употребу надимка *Фики* или *Фића*, просто из милоште). Али да ли из тога нужно следи да је власник Завод, којим поносно руководи и који достојно представља госпођа Павловић-Лончарски? Даље, савршено је тачно и то да Бели анђео, као и много тога, није само духовна вредност, сакрално благо, елеменат култа или, прецизније речено, црквеног богослужења, ремек-дело православне и општехришћанске уметности и, најзад, – али не и на последњем месту, – светиња у сваком смислу, него и културно добро наше државе. Али да ли из тога следи да је „Министарство културе једино надлежно“ за њега или да, милошћу Завода, банкари имају више права да њиме располажу него епископи Цркве? Не бих баш рекао! Пре бих рекао да је начин размишљања којим одишу речи госпође Павловић-Лончарски ригиднији од онога којим се, у освите Стаљинове ере, одликовао народни комесар совјетске просвете Анатолије Васиљевич Луначарски, бранилац, упркос идеологији, угроженог културног и историјског наслеђа Русије.

Госпођа Павловић-Лончарски „брани“ Белог анђела од владике, од Филарета који је, дабоме, „привремено“ у Милешеви, за разлику од вечитог Завода. Ни најмање се, наравно, не ишчуђавам што су њеном срцу ближи милосрдни банкари него немилосрдни владика. Она ту заборавља тек једну ситницу: ништа не зарађује Филарет; све зарађује Милешева, односно Црква. Ништа, па ни кола у којима путује, а за која га оптужује патријатско гласило *Блиц* (извршно *Blitz*), није Филаретова својина: све припада Епархији, што ће рећи Цркви. Све чиме данас располаже Владика Филарет (за неке Филарет) остаће Цркви; ништа неће наследити ни родбина ни пријатељи.

Да ли је исти случај код милосрдних банкара, па и код саме њихове душебрижнице госпође Павловић-Лончарски, засад остаје тајна. Но поред овог

душебрижништва и добровољног адвокатисања банкама, – што прата Велибор Џомић, очигледно злонамерно и са предумишљајем, а противно свим европстандардима, проглашава притиском на суд, – госпођа директор Завода би можда могла да одвоји мало од свога драгоценог времена и за разматрање следећих чињеница:

1. Милешева прокишињава, а Завод никако да то примети;

2. Милешеву угрожава влага, а Завод има преча посла, и

3. ближи се јубиларна осамстота годишњица Милешеве, а Заводу ни на крај памети не пада да почне са чишћењем миленешевских фресака.

Немојмо имати милости према Филарету, који хоће да и богата Милешева нешто заради, а не да зарађују само сиромашне банке, али га амнистирајмо бар по тачкама 1, 2 и 3!

Напослетку, остављам тужну и, веровали или не, добронамерну иронију и најозбиљније закључујем изјавом захвалности госпођи директорки Завода што је овим својим јавно изреченим ставовима и оптужбама само учврстила и убрзала већ поодавно присутну жељу и намеру већине – а рекао бих и свих – епископа са подручја Србије да наша Црква што пре оснује и организује свој Завод за заштиту. Закон јој то омогућује, а има и доста заштитара са највишом стручном спремом коју прати свест о томе да Милешева и све остale српске православне светиње нису мртви музејски или археолошки садржаји него живи источници и расадници живота, духовности, културе, и да је синтеза бриге за њихово очување у што аутентичнијем облику и за њивову функцију у реалном животу Цркве и културе једини могући курс у будућности, како са црквеног тако и са заштитарског становишта. За госпођу Павловић-Лончарски и њене истомишљенике наћи ће се, верујем, неког посла и онде где неће на сваком кораку сусретати ликове попут миленешевског Филарета и њему сличних, несвесних своје привремености и беззначајности, а притом – о ужаса! – уверених у своју мисију, своја права и своје обавезе према светињи којој свим бићем служе, онако како знају и умеју, свесни тога да ће им мало ко рећи хвала, а да ће их кудити и клеветати многи, чак и они који би, по природи ствари, требало да су им најближи савезници, па и сарадници.

Говорећи о другима, свако говори најпре о себи. То важи и за госпођу Павловић-Лончарски, за прату Џомића и за мене.

У сусрет 1700 година Миланског едикта – Међународни научни скуп у Нишу

Св. Цар Константин у историјском и креативном памћењу

Усарадњи са Епархијом нишком, а добром и гостољубљем Епископа нишког Г. Јована, Академија за уметности и консервацију Српске Православне Цркве одржала је Међународни научни скуп на тему „Свети Цар Константин у историјском и креативном памћењу“ почетком новембра ове године у нишком Светосавском дому.

Пре научног скупа, у Саборном храму града Ниша, на дан молитвеног сећања свих упо којених у нади на Вајсрење и Живот вечни, Преосвећени Владика Јован служио је Свету Архијерејску Литургију. Његовом Преосвештенству саслушивали су, поред свештенослужитеља при Саборном храму, иprotoјереј-ставрофор проф. др Радомир Поповић, декан Академије СПЦ за уметности и консервацију, и пречасни презвитер др Жељко Ђурић, професор на Академији.

Лик Светог Равноапостолног цара Константина у родном му граду научним Симпозионом је представљен Нишли-

јама у једном новом светлу. Радни део сабрања отворен је беседом Епископа др Јована, председника Савета и професора Академије, и поздравним словом декана Академије протојереја-ставрофора проф. др Радомира Поповића. Научним радовима на одређене теме о цару Константину представили су се истакнути истраживачи из Србије, Русије и Италије.

У свом поздравном слову Владика Јован је изразио топлу добродошлицу свим учесницима скупа, али и професорима и студентима који су дошли у Ниш, а потом је анализирао до гађај јављања Крста Константину Великом у контексту Часног Крста. Овом приликом Владика је представио пројекте Епархије нишке везане за прославу јубилеја Миланског едикта у овој и наредној години.

У уводној речи протојереј-ставрофор др Радомир Поповић је нагласио да је овај научни скуп шести по реду и да су на претходним скуповима говорили еминентни живописци, иконолози и историчари

уметности из Грчке, Русије, Америке, Енглеске, Италије и Француске. Академија на овај начин жeli да допринесе развоју савремене црквене уметности у контексту богословља и историје уметности.

У оквиру прве сесије модератор је била др Ивана Кузмановић Нововић. Први говорник био је др Миша Ракоција, из нишког Завода за заштиту споменика културе, на тему „Константин Велики и Ниш (у осврту нове европске цивилизације)“. У свом реферату он се осврнуо на градитељство из доба цара Константина у Нишу, затим је описао археолошке доказе о раном хришћанству у Нишу те приказао својеврсни историјат Ниша – као родног града цара Константина, – и као ранохришћанског магистријума.

Аријадна Воронова, из Православног Свето-Тихоновског универзитета, из Руске Федерације, говорила је на тему „Градитељска делатност Светог цара Константина Великог – Константијут античке традиције и стварање нове архитектуре“,

описујући при томе цркве које је Константин изградио у Риму, Триру и Палестини. Др Ивана Кузмановић Нововић, са Факултета примењених уметности, из Београда, презентирала је тему „Уметност на тлу Србије у доба Константина Великог“, са описом артефаката из тог периода. Мр Олга Шпехар, са Филозофског факултета у Београду, поднела је реферат на тему „Крстообразне цркве на Балкану: рецепција константијанског плана током касне антике (IV-VI век)“.

Мр Маја Живић, из Народног музеја у Зајечару, поднела је реферат „Допринос разумевању иконографије царског лова на основу новијих археолошких открића у Ромулијани“. Др Светлана Пејић, из Републичког завода за заштиту споменика културе, из Београда, говорила је на тему „Свети цар Константин у српском средњовековном сликарству – преглед и особености појава“. Она је анализирала фреску Св. Цара Константина и Свете Јелене кроз периоде и нагласила да не постоји самостална представа цара Константина. На крају свог реферата изнела је и тезу о сарадњи Руске и Српске Цркве у доба Лонгина који је насликао житијску икону. После овог

излагања отворила се дискусија на различите теме у којој су учествовали Владика, говорници и слушаоци.

У другој сесији модератор је био др Жарко Петковић. Прва је реферисала мр Бранка Вранешевић, са Филозофског факултета у Београду, на тему „Пропаганда и идеологија Цара Константина Великог на примеру Константиновог стуба у Цариграду“, уз разматрање о томе коме је била посвећена статута на стубу уз приказ идеалних реконструкција. У дно стуба стављане су реликвије, а статута на стубу у Цариграду била је хришћанска противтежа паганском Риму. Затим је мр Горан Јанићијевић, са Академије Српске Православне Цркве за уметности и консервацију, из Београда, говорио на тему „Прилог проучавању Константиновог славолука на основу иконолошког метода Ервина Панофског“. Ово је био оглед о могућностима одржавања датог метода у вези са применом на артефактима, уз коришћење компаративног принципа.

Протојереј-ставрофор др Радомир Поповић, са ПБФ Универзитета у Београду, у својству декана Високе школе – Академије СПЦ за уметности и консервацију, говорио је на тему

„Константин Велики и Ликиње – савладари и противници“. Користећи као главни извор Јевсевија Кесаријског нагласио је опис мишљења римских владара III и IV века о хришћанима. Др Жарко Петковић, са Филозофског факултета у Београду, реферисао је на тему „Младост Јулијана Апостате: између династичких обрачуна и христиошких расправа“, уз анализу Диоклецијановог и Константиновог периода владавине са нагласком на чињеницама са којима се сусрео Јулијан Апостата. Користећи опсежне детаље из извора, говорник је направио и психолошку анализу овог владара.

Реферат јереја др Зорана Ђуровића, са Института Августинијанум у Риму, био је на тему „Константин Велики у списима блаженог Августина“. Ђакон мр Ивица Чаировић говорио је на тему „Часни Крст у англо-саксонској поезији“ уз акценат на две поеме Сан Крста и Јелена. Др Жељко Ђурић, професор на Академији СПЦ за уметности и консервацију, излагао је на тему „Медији, икона и комуникација“.

Извор: Академија СПЦ за уметности и консервацију

Религија и помирење: Сећање на прошлост и одговорност према будућности

Улога религије у процесу помирења

У организацији Центра за изучавање религије, политике и друштва, а у сарадњи са Институтом за студије културе и хришћанства, у Београду је 19. новембра 2012. године, одржана трибина под називом „Религија и помирење: Сећање на прошлост и одговорност према будућности“. На трибини су обраћене теме: улоге Цркава и верских заједница у процесима међународног помирења, транзиционе правде и културе сећања. Том приликом говорили су јереј Вукашин Милићевић, Српска Православна Црква, велечасни Александар Нинковић, Римокатоличка црква, др Никола Кнежевић и др Давор Џалто, у име организатора.

Отац Вукашин Милићевић је рекао „да су жртве невине и да су свете по томе што су жртве, а не по томе што су српске, хрватске, бошњачке, албанске и да их као такве морамо поштовати у мери у којој смо хришћани или пак људи“. Он је истакао да „истина о њиховом страдању мора да се чује и сведочи“, а да су мотив за ово Господње речи да је свако страдање некога од малих, Његово страдање. „Други битан услов“, рекао је Милићевић, „је да се читање историје препусти историчарима, а не фудбалским навијачима, али да ти историчари треба да се договоре где су основи проблема које данас живимо“. На крају је, напоменуо „да је за њега, као хришћанина свака невина жртва – мој отац или мајка, брат или сестра – и то са својим именом и презименом“ и додао „да верује и зна да има и Хрвата, Бошњака и Албанца који ће ово рећи и за српске жртве“, те „да је ово осећање и сазнање једини темељ на коме се може градити грађевина истинског мира међу народима који овде живе“.

Др Никола Кнежевић је рекао да „Цркве и верске заједнице морају много више да се баве овим

питањем, јер оне у нашем контексту имају велики значај као један градивни фактор националног консензуса без обзира на конфесију и самим тим имају велику одговорност“. Он је додао „да се у нашем случају може рећи да је рат био пре свега политичке природе, али да је имао и одређене верске импликације, па је стога битно да аналогно са процесом међународног помирења и Цркве учествују у једном таквом процесу“. Он је подсетио на искуства из света и као пример на вео Јужноафричку републику, где је Комисијом за истину и помирење председавао англикански свештеник Дезмонд Туту, а где су Цркве дале велики допринос помирењу.

Др Давор Џалто је рекао „да је утврђивање неспорних чињеница веома важно и да има улогу у осмишљавању и што адекватнијем интерпретирању прошлости“ али и нагласио да неће „само утврђивање чињеница довести до помирења и решити све проблеме“. Он је још додао „да Цркве и верске заједнице могу допринети помирењу ако се не базирају само на нечemu што је у прошлости, већ да међуљудске односе треба заснивати на подизању свести о томе да је сваки други без обзира на религијски, идеолошки, национални предзнак – људско биће“.

Велечасни Александар Нинковић је рекао да људи пречесто имају став „да ако се друга страна покаје, ми ћemo опрости“. Он је, међутим, нагласио да је хришћанство једноставно и да Исус позива вернике да се покају и опросте, не условљавајући то покајањем другог“.

Снимак трибине је доступан на адреси: <http://www.youtube.com/watch?v=BTLRgLMC0Ew>

Данко Старахинић

Пола године од упокојења др Радована Биговића

Усуботу, 17. новембра 2012. године, Његово Преосвештенство Владика хвостански Г. Атанасије (Ракита) је служио Заупокојену Литургију у манастиру Светог Архангела Гаврила у Земуну уз саслужење декана Православног богословског факултета, проф. др Предрага Пузовића, продекана за науку, доц. др Драгомира Санда и више свештенослужитеља Архиепископије београдско-карловачке, а потом и паракостос на гробу протојереја-ставрофора проф. др Радована Биговића.

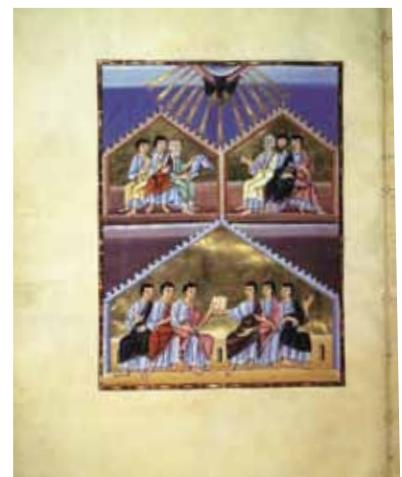
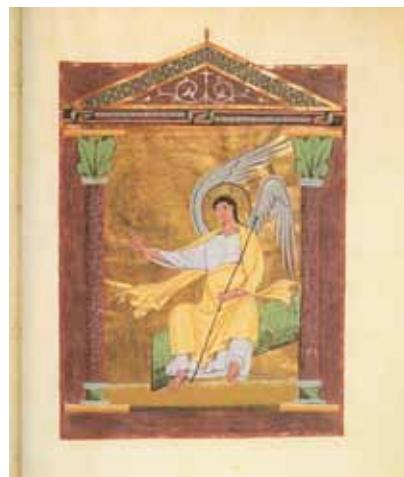
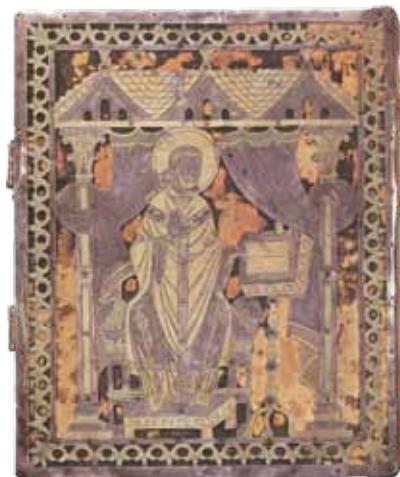
У беседи на крају Литургије, протојереј-ставрофор др Драгомир Сандо подсетио је сабране да је отац Радован Биговић: „био врхунски интелектуалац, човек и у мисли, и у делу, и у понашању и опхођењу, заиста је заслуживао једно од врхунских места у интелектуалној сferи наше Цркве“. Он је још додао „да више ретко где имамо тако поузданог човека, на која ћемо се угледати, који ће нас на фин, и леп и достојанствен начин представљати и у Цркви, и у народу свом живом, у тој живој Божијој Цркви“.

На Земунском гробљу прво је говорио протојереј-ставрофор др Предраг Пузовић, који је у име колега, подсетио на „плодоносни живот којим је о. Радован осмислио наше време“. Он је истакао да је отац Радован: „несебично себе давао другима“ и да је „то доживљавао као личну потребу и начин свог свештенослужења и професорске службе у Цркви Христовој. Био је радо виђен саговорник од стране оних који су другачије мислили, својом ненаметљивошћу покретао је своје саговорнике на дубље промишљање њихових ставова“, рекао је др Пузовић.

Владика хвостански Атанасије је, беседећи над гробом, истакао да је: „Отац Радован специфичан по томе што је спајао људе, спајао светове, да је Цркву Христову тим својим даром, чинио присутном тамо где је није било.“ Он је још додао: „да је отац Радован увек имао шта да каже, зато што је веровао у Христа као Живот, у Христа Победитеља“ и да је „баш том својом вером био глас Цркве и да се већ осећа недостатак у нама због његовог одсуства“. На крају беседе Владика Атанасије је рекао: „Химна љубави била је његов мото, мото његовог односа према вама, и према овоме граду, по томе се он управљао, и на такав начин живота је позивао све“.

Текс је и фотографије:
Данко Старахинић

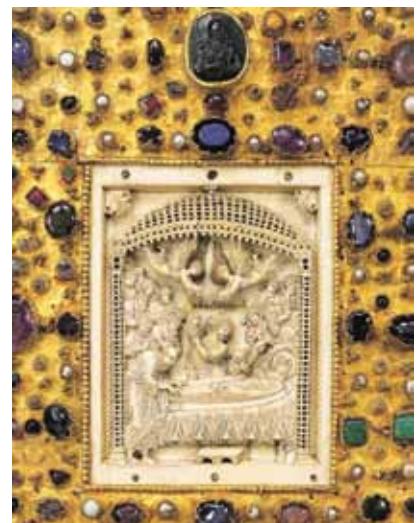
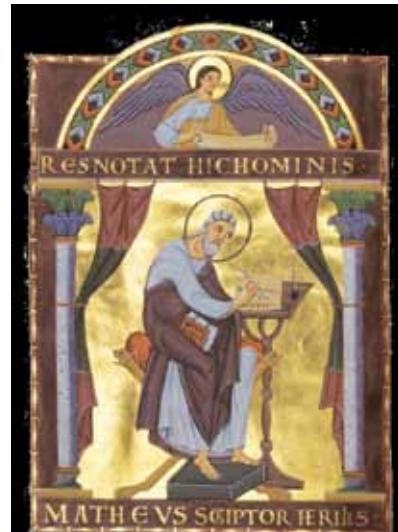
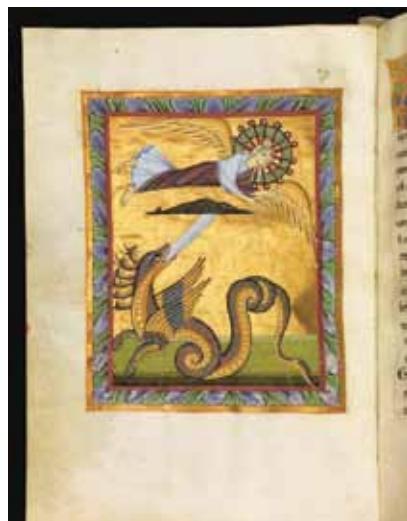
Величанственост и раскош

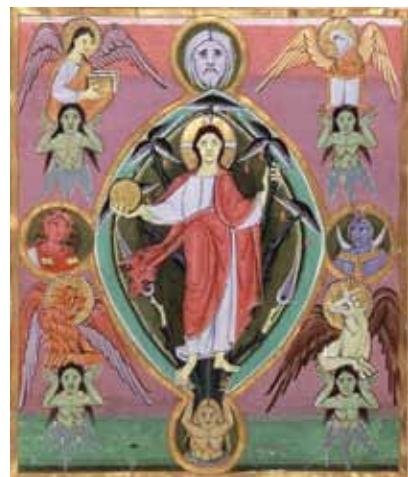
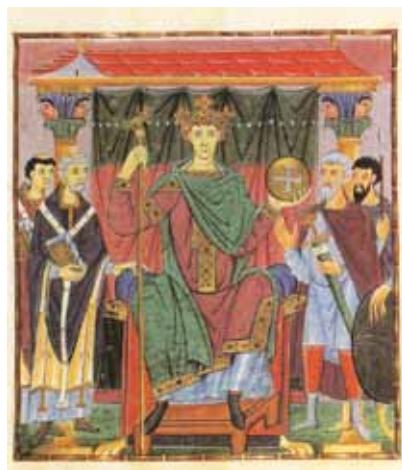
Прошођакон

Баварска државна библиотека у Минхену у заједници са Државном библиотеком у Бамбергу, а под покровитељством председника Немачке, Јоахима Гаука, организовала су у „Kunsthalle“ фондације *Hypo-Kulturstiftung* опсежну изложбу мајестетичних експоната – „Pracht auf Pergament. Schätze der Buchmalerei von 780–1180“ – избор средњовековних рукописа из трезора ових двеју библиотека. Реч је о илуминацијама из најстаријих и највреднијих немачких рукописа у временском луку од 780. до 1180., односно из каролиншке и отонске епохе до епохе романске уметности.

Тих 75 изложених кодекса на пергаменту иду у најзначајније примере уметности тога времена. Због високе осетљивости материјала, ти рукописи/експонати готово да не напуштају трезоре Баварске државне библиотеке, те је ова изложба јединствена прилика да се види раскошна величанственост тих докумената који су настали пре хиљаду година. Ка-

ролиншки кодекси потичу из центара као што су Салцбург, Тегернзе и Фрајзинг. Отонске илуминације (назване тако по саксонском цару Оту Великом 912–973) до Хајнриха II (973–1024) представљају примере најранијег умећа илустрација рукописа, што иде у ненадмашне уметничке технике илуминација односно живописа на рукописима. Посебност ове епохе су узвиши портрети владалаца, који су изображени кроз укрштање атрибута световне и духовне власти, документујући светост институције царства. И световни и црквени ауторитети су давали налоге скрипторијумима – преписивачким школама и иконописачким радионицама – да напишу и изобразе/илуминирају литургијске текстове. Ти „евангелијари“, „сакраментарији“, „текстови перикопа“, „псалтири“ били су преписивани и раскошно илуминирани у светлим и златним бојама. Они су били спајани и увезивани у специјалне корице од слоноваче опточено драгим камењем и перлама.

кошност на пергаменту

Зоран Андрић

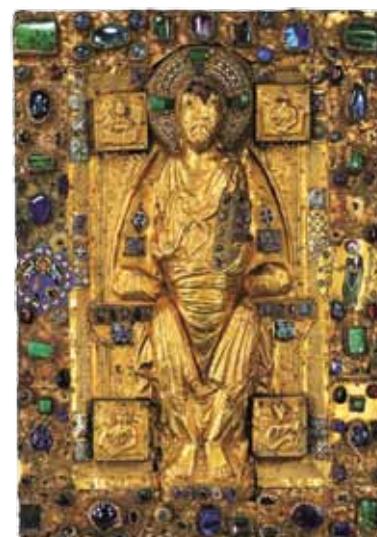
Слоновача је пак била резбарена са мотивима споља из антике, Византије или епохе Каролинга. Поглавно ефектни су рукописи из манастира са острва Рајхенау, на Боденском језеру који су под Отом III и Хајнрихом II били преиначени у рукописне и иконописачке радионице. Из тога периода је приказан надасве славни рукопис – „Евангелијар Ота III“, као и „Књига перикопа Хајнриха II“ или „Евангелијар“ из Бамберга или бамбершкa „Апокалипса“.

Ови документи иду од 2003. у фундус ретких документа – „Memory of the World“ – World Documentary Heritage register, које штити UNESCO. Трезор Баварске државне библиотеке похрањује – уз Biblioteca Vaticana, British Library и Bibliothèque nationale de France – највише каролиншких рукописа.

Овде бисмо радо истакли име др Елизабете Клем која је у неколико *spiritus rector* и корифеј на овом подручју изучавања рукописа. Она је припремила и више научних каталога отонских и рано-романских

рукописа и за каталог ове изложбе написала веома инструктивни уводни есеј.

Проблем са којим се суочава свака изложба књига састоји се у чињеници да је могуће приказати само једну њену двоструку страницу. Отуда је приређивац ове изложбе прибегао репродуктивним техничким иновацијама, те нам је ове ретке и раскошне манускрипте приказао у тродимензионалној виртуелној пројекцији – на тај начин их је могуће „листати“, при чему посебно долази до изражaja естетска синергија између текста и илуминације. Сваки кодекс је изложен у посебној, климатизованој стакленој витрини на коју је уперена светлост од максималих 50 лукса, како би конзерваторска норма била испуњена, а видљивост/читљивост рукописа била оптимално дата. Ова ексквизитна музејална презентација у затамњеном простору са медитативном атмосфером без мистичног патоса је пре *ars sacra* него *ars profana*, те својом целебирајућом инсценацијом тражи себи равну. ■

Верска настава – пут ка Цркви

Литургијска димензија православне веронауке

– други део –

Прошојереј-стапаврофор гр Владимир Вукашиновић

Верска настава сведена само на ниво преношења информација о Богу може да буде – и често бива – контрапродуктивна.

Верска настава – катихизација – увек је била везана за светотајински живот Цркве. Она је претходила светотајинском триптиху – иницијације (Крштења) посвећења (Миропомазања) и сједињења са Богом (Литургије), она се одвијала у светотајинском окружењу (у Храму на богослужењима) и њен садржај је највећим делом обухватао светотајински живот, представљао његово тумачење (поготово његов мистагошки део).

Другим речима казано – богослужење није било само оквир преношења и примања знања, оно је било и садржај тога што се прима и преноси, смисао и циљ верске наставе.

Ми смо данас велики део свога промишљања о квалитету верске наставе коју имамо свели на питања попут ваљаности уџбеника које користимо, саобразности програма по коме излажемо градиво интелектуалним и духовним способностима ђака, одговарајуће методологије излагања и сл. Ове теме свакако нису беззначајне и од тога како на њих одговоримо зависиће и *један део успеха* наше верске наставе. Али оне нису, по нашем мишљењу, пресудне за тај успех.

Основно питање које се пред нас поставља јесте из ког угла сагледавамо, разумевамо, тумачимо и излажемо градиво које преносимо нашим ђацима – односно, који је крајњи циљ верске наставе којом се бавимо. Шта је за нас жељени резултат катихетског процеса? Уколико то не поставимо на прави начин све друго пада у воду.

Ми мислимо да опшићи дух верске наставе, њен кључ, њено срце, садржај и циљ мора да буде усмерен ка литургијском, светотајинском животу Цркве. Литургија, не само она, него и целокупни светотајински, молитвени, богослужбени живот Цркве је оквир, циљ и садржај верске наставе.

Неко ће рећи – па зар на тај начин не сиромашимо сво братство Црквеног учења? Где су ту библијска теологија, историја Цркве, доктрина... На то одговарамо да су сви ти богословски, духовни и историјски садржаји ту, али смештени у њихов природни, органски контекст, у њихово право место, у богослужбени живот Цркве. Библија се тумачи као књига Цркве а доктрина као садржај црквеног богослужења и место из кога се она црпи (пример како је Свети

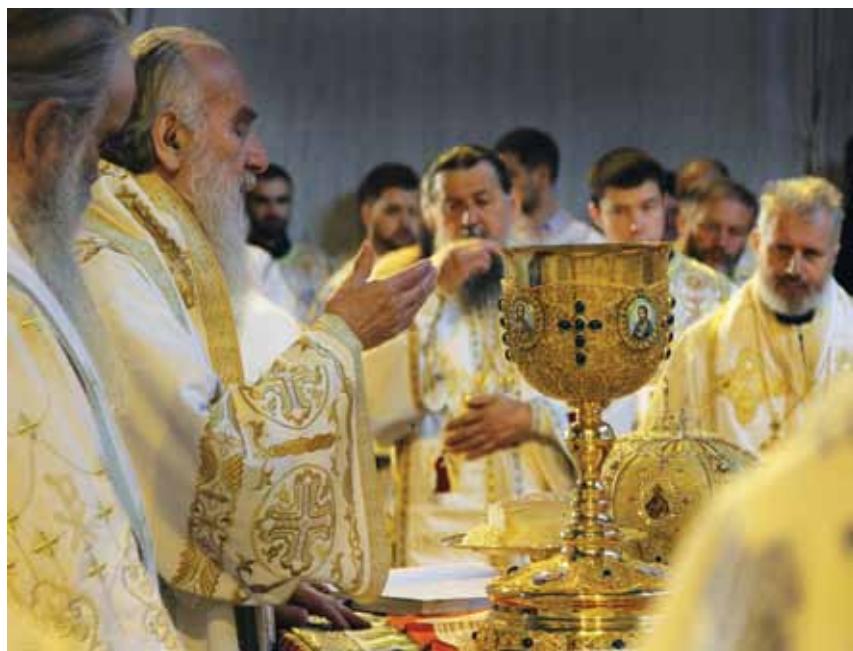
Василије Велики на основу литургијских возгласа богословствовао о једносуштности лица Свете Тројице).

Верска настава сведена само на ниво преношења информација о Богу може да буде – и често бива – контрапродуктивна.

Личност вероучитеља

Уколико је Литургија, односно светотајински живот Цркве, наш жељени садржај, циљ и смисао верске наставе, онда, по природи ствари, онај ко предаје верску наставу мора да се не прекидно надахнује литургијским духом, да живи као једно, рецимо то мало јачим речима *одушевљено литургијско биће* да би и друге могао да одушевљава за ову врсту живота.

На важност надахнутости катихете указао је Митрополит Амфилохије рекавши: „Основна гаранција за успех катихетског часа, проповеди, школе, наставе ... то је: *увереност* у истину предаваног градива и *радост* која се рађа из ње... Наставник зна шта хоће: он предаје себе заједно са својом речју зато и рађа, родитељ је. Дарује се и дарује своју веру и знање као што се и крв дарује.“

Ово не значи да само свештена лица могу и треба да буду предавачи верске наставе, на против. Сви ми као учесници и савршитељи Свете Литургије, олтарско и царско свештенство, свако из свог искуства о томе може и треба да говори. Литургијско искуство није привилегија само клира. Познати примери Максима Исповедника и Николе Кавасиле говоре о томе.

Још један аспект литургијског живота Цркве треба да буде унесен у савремену катихетску наставу. Реч је о својеврсном прожимању предавања и проповеди, истовременом излађању факата и блајовештавању њиховог унутрашњег смисла. Литургијска беседа када је права и правилна а то важи и за час венонауке – а то значи епиклетски отворена за дејство истога Духа који је надахњивао писце Светог Писма и испуњена благодатном соли од Његове посете и осењења – у своје људске речи прима речи вечној живота (Јн. 6, 68) које спречавају људе да напусте Христа и приводе их Њему. Да-нас се често потцењује моћ речи. Говоримо да живимо у времену опште девалвације речи али то није увек и у свему тако. Вредност и значај неких речи једноставно не престаје када знамо и

умемо да их преносимо на прави начин. Јединство предавања и проповеди одликовало је катихетску праксу великих Отаца учитеља катихумена четвртог века. Такво треба да буде и наше катихизирање. На то указује Митрополит Амфилохије када каже да су: „Катихезе Светог Кирила необично су важне јер су оне и *предавање и проповед у исто време*. И доктрина и етика и аскетика и психологија. И литургија. Шта то значи? Приступ њихов је целовит, оне не деле човека, не деле ни Бога; не одељују етос ни од Бога ни од човека.

Христос је катихета

Пођимо сад корак даље у нашем тумачењу личности катихете. Он треба да постане, како је то говорио Станилоје, *трансформашон за Христом*, да се он умањује а Христос да расте, да својим бићем што мање закланя Христа.

Као што је Христос, Велики Архијереј, не само Онај који се приноси и који прима на Светој Литургији, него и *Онај који приноси* – дакле он је Литург сваке наше Литургије, на известан начин он је и Катихета сваке наше катихезе, онај који благовести, који катихизира, ехо чијих речи одјекује у ушима слушалаца много

након што ми завршимо речи својих људских катихеза (Златоусти, *Предкрштенска поука*, 387. г.).

У својим предкрштенским и мистагошким катихезама Свети Јован Златоусти учи о светотајинској односно литургијској функцији свештеника који оприсутњује Христа. Златоусти каже тумачећи крштење: „Стога када свештеник крштава не изговара: *Крштавам ће*, него: *Крштава се* слуга Божији у Име Оца и Сина и Светога Духа. Тиме показује да не крштава он него Отац и Син и Дух Свети (4. *Поука*, 388. г., Велика среда, 3).

Златоусти, тумачећи исту Свету тајну продубљује своју теологију и учи о *позајмљивању* *своја бића Христу*, односно о теологији људског тела које светотајински постаје тело Христово и кроз које, којима, Христос наставља своју архијепископску функцију, делатност. Он каже: „Главу заправо не додирује само свештеник него и Христова десница, и то се види из самих речи онога који крштава јер он не каже: *Ја крстим ћоја и ћоја*. Он каже: *Taj и тај се крштава*. Тиме показује да је само слуга благодати и *да* *позајмљује* своју руку јер га је у *ту* *сврху* *поставио* Дух. Све пак обавља Отац и Син и Свети Дух нераздельна Тројица (7. поука катихуменима, Не зна се година, 26).

Исто је то видљиво и у његовом тумачењу предкрштенског помазања где Златоусти говори: „Павла послушај да те не помазује човек него сами Бог свештениковом руком....“ (4. *Поука*, 388. г., Велика среда, 3).

Свештеник, стога, позајмљује своје биће Христу да би Он могао да настави да свештено-служи, освећује, благосиља и препорада. Пошто је катихеза саставни део литургијског живота Цркве онда ми као катихете такође позајмљујемо своје биће њему и трудимо се да будемо достојни овог високог звања у које смо уведени.

– *наставак у следећем броју* –

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Парабола о злим виноградарима (Лк. 20, 9–19)

— први део —

гр Предрат Драјушиновић

Господар је отпутовао и не долази због винограда.
Он шаље сина који је његов пуноправни заступник...

Парабола о злим виноградарима је пророчка прича чији је циљ да позове на одговорност Израиль, изабрани народ, који у више наврата не препознаје Божије деловање и чак се непријатељски односи према њему. Ово је прича о људском насиљу и о Божијем настојању да заштити свој народ, да га избави са лошег и изведе на прави пут. Ово је такође прича о Божијем последњем и одлучујућем делу: послању Сина у свет. Ово послање маркира суштински преокрет у историји спасења: виноград се предаје новим виноградарима. Истовремено се новим виноградарима предаје и нова одговорност. У којој мери ће бити одговорни према ономе што је од других узето, а њима предато? Ово је прича о онима који нису били достојни наслеђа, али истовремено и упозорење онима који су нови посленици.

Парабола

На почетку параболе (ст. 9) стоји један кратак извештај: виноград је посађен, договорено је да се виноград уговорно преда у закуп виноградарима и одлазак власника винограда. Троделно формулисана реченица с почетка параболе наговештава троструко послање

слугу (ст. 10–12). Сваки пут посланство не успева да оствари жељени циљ, наплату зараде од закупа. Сва тројица слуга бивају злостављани и послати назад празних руку. Ствар која је с почетка деловала потпуно природно и свакодневно постаје за господара винограда веома компликована. Он се пита: „Шта да чиним?“ (ст. 13). Ово питање представља прекретницу у причи. Господар одлучује да пошаље свога сина.

Ток радње је сасвим логичан. Господар је отпутовао и не жели да долази због винограда. Он шаље сина који је његов пуноправни заступник. Син такође не успева у своме посланству. Његова судбина је трагична јер он бива убијен, пошто су зли виноградари намислили да би одстрањивањем сина они могли бити наследници (ст. 13–15).

У то време је заиста постојао закон који је допуштао право онима који обрађују земљу да постану њени власници, уколико докажу да се власник не стара довољно о свом имању или пак докажу да се власник није појављивао три године. Међутим, намисао злих виноградара је заснована на неистини: господар је додуше одсутан, али се стара о своме имању, јер је већ три пута слao слуге које су редовно долазиле. После трагич-

не мисије сина, приповедач Исус напушта свет приповести и поставља питање окупљенима: „Шта ће им, дакле, учинити господар винограда?“ Одговор следи: „Дођи ће и погубиће те виноградаре, па ће виноград дати другима“ (ст. 15–16). Господар се показује као свемоћни власник своје имовине и његовом стрпљењу је дошао крај. Окупљени прихватају исход са неверицом (ст. 16).

На њихову неверицу Исус Христос одговора цитатом из Светога Писма који треба да потврди исправност и легитимност господареве одлуке: „Камен који одбацише зидари тај поста угаони камен“ (Пс. 117, 22). Увођењем овог цитата јасно се наглашава христолошка димензија параболе. Лука (Лк. 2, 34) – кроз Симеона – наводи основно хришћанско убеђење да је управо Исус Христос, одбачени и победник, угаони камен: „Види, овај је одређен да обори и подигне многе у Израиљу и за знак коме ће се противити“. На овај моменат се надовезује наставак на старозаветни цитат у параболи о злим виноградарима: „Разбиће се сваки ко падне на тај камен и на кога он падне сатрће га“ (ст. 18).

Метафора Христа као угаоног камена који ће пасти на многе у раном хришћанству је била оми-

Прича о злим виноградарима; *Codex aureus Epternacensis*, илуминирано Јеванђеље из око 1035–1040 [чува се у Немачком националном музеју у Нирнбергу, Hs. 156142]

љена: ако неко падне на стену она ће му пресудити и ако стена падне на некога сатрће га. Уз помоћ ове метафоре хришћани су промишљали парадоксални догађај крста, одбаченог и прослављеног Месије Исуса. Писмознанци и првосвештеници разумеју да се парабола односи на њих, да су они у ствари зли виноградари који неправедно управљају власништвом које им је поверено. Они су се затворили у свој виноград и не износе плодове из њега да их принесу господару. Радо би се сместа обратчунали са оним који их изобличује и суочава са њиховим грешним односом према ономе што им је Бог поверио. Међутим, за сада се боје народа (ст. 19). Реакција народа се не описује, али свакако да је Исусова личност оставила позитиван утисак на њих.

Метафоре

Господар је уобичајена метафора за Бога у еванђелским параболама (исто као „цар“, „домаћин“ и сл.). Код Луке је то у наведеној параболи додуше „неки човек“, али његово богатство и одлазак указују на његову моћ и дистанцираност од „светског“. Сам почетак приче сигнализује да је прича која следи прича о Богу. Виноград је честа мета-

фора у Старом Завету. У Песми над песмама, на пример, песник своју љубљену често описује као виноград (Пнп. 1, 6; 2, 13.15; 6, 11; 7, 8–10.13; 8, 11–12). Код пророка Исаје виноград је изабрани народ у својје разнообразности (Ис 5).

Рукописи са Мртвог мора показују да у периоду деловања Исуса Христа Јевреји метафору винограда користе за изабрани народ, односно за себе. Готово је извесно да су први слушаоци Христове параболе одмах помислили да овде виноград има пренесено значење: скликовито је реч о односу Бога и Његовог народа. Сукцесивни долазак и неуспех слуга да дођу до онога што припада господару слушаоце подсећа на Лк. 13, 34: „Јерусалиме, Јерусалиме, који убијаш пророке и засипаш камењем оне који су теби послани, колико пута сам хтео да скупим твоју децу као квочка своје пилиће под крила, али нисте хтели“.

Најава оног који долази у име Господње очекујући благослов (Лк. 13, 35) није најава никог другог до сина из параболе о злим виноградарима који уместо да буде дочекан ускликом „благословен који долази у име Господње“ бива брутално убијен. Угаони камен (Пс. 117, 22) је метафора за најпре одбаченог, а потом прослављеног Месију. Пре-

даја винограда другима, због тога што су први непослушни и непоуздані, нов је моменат у историји јудејске пророчке мисли. Бог може и разориће недостојни виноград: „Сада ћу вам казати шта ћу учинити своме винограду: Оборићу му ограду, нека опусти, развалићу му зид, нека се погази ...“.

Међутим, код пророка виноград остаје Израиљ или Израиљев, не одузима се трајно од њега. У Христовој параболи пак, виноград се трајно одузима од виноградара, пошто су били зли: „Доћи ће и погубиће те виноградаре, па ће виноград дати другима“ (Лк. 20, 16). Догађај предаје винограда *другима* маркира раздавање хришћанства од јудејства у коме и из кога је поникло (уп. нпр. Мт. 10, 5). Немогућност виноградара да одговоре на вишеструке Божије захтеве и њихово одбацивање „камена“ који је Исус довешће до смене поверилика винограда. Међутим, предаја винограда није само привилегија, него и одговорност. Прича о злим виноградарима може бити читана не само као сажета историја спасења, већ и као упозорење новим виноградарима да одговорније од својих претходника поступају према ономе што им је поверено.

— наставак у следећем броју —

ПОВОДОМ ИЗЛОЖБЕ „Разоткривање тела“ на Београдском сајму 23. октобра 2012. – 17. марта 2013. године

Немоћна жаока вашарске смрти

Радован Пилићовић

Људско тело – творевина Божија, није зло. Трошно тело, адамовско,
конститутивни је елемент људске личности.

У западној култури често се сусрећемо са усхићеношћу злом, материјом и чулошћу. Фасцинација злом, немогућа у владајућим богословским и философским системима хришћанског истока, испливава ипак у постхришћанским сурогатима модерног Запада. Један од таквих облика злобе уочава се заншењем и објективизацијом лешева и телесинама која је приметна у ликовној уметности. Естетички захтев Рембрантовог „Часа анатомије“ само је антиципација будуће визуализације сецирања тела, али и оне болније – вивисекције...

Облепљен је Београд плакатима „Разоткривање тела“, најавом изложбе која се даје у периоду од 23. октобра текуће 2012. до 17. марта идуће 2013. године. Треба само купити улазницу и погледати у Хали 3 Београдског Сајма конзервиране делове и читава оригинална и аутентична људска тела сачувана „специјалном методом“. Иако све то није социолошки здраво, није морално оправдано и још више није духовно добро!

Људско тело – творевина Божија, није зло – како су то сматрали дуалистички гностички системи. Трошно тело, адамовско, које би требало бити сасуд Духа Светога а не обиталиште греха, конститутивни је елемент

људске личности. Иако стихије греха, искушења и демонске страсти ратују кроз и преко тела против човека, и тело је „по лицу Божијем саздано“. Господ Исус Христос, Спаситељ људског рода и света, ради љубави према човеку и његовом вечном спасењу узео је људску природу и обукао се у човечије тело. Но...

Светска изложба „Bodies revealed“ тако дође и до Србаља трећег миленијума. Препарирани и конзервирали људски лешеви, комади људског меса испуњени силиконима, натуралистички понуђени на сајму, без задаха пропадљивости, изложени са намером да апсолутизују биолошко постојање, да уз дозу рационалистичког тријумфа покажу као медицинске феномене, оригиналне кичмене мождине, слезине, утробе, срца, бубреже и остale органе. Откуда толика количина људског органског материјала, ко су покојници, које су душе – који људи – власници таквих изложених тела? То је мање важно, идеја је да се човечанство сведе на месину, на обично *sark* без лица, без душе, без духа, без небеске перспективе, вечног исходишта и вечитог ушћа.

Критичари перформанса „Разоткривање тела“ сматрају да је реч о црном тржишту лешевима, да се ради о биолошком материјалу криминала-

ца, убица, душевних болесника – којима се сумњивим ланцима тргује, који се кријумчаре и дистрибуирају. Оваква визуелна некрофилија своје врсте правда се педагошким и едукативним разлозима, али остаје горак укус да је реч о хладној сензацији и фасцинацији оним што се латински назива *cadaver*.

Беживотно тело је у јудео-хришћанској традицији нека врста недодирљиве ствари. Оно се мора предати земљи од које је и саздано, где ће чекати Дан страшног суда и свеопштег Васкрсења. Оно је након смрти за поштовање јер је дотични човек изашао пред лице Божије на суд. С друге стране, тела праведника, испуњена благодатним енергијама Божијим постају миришљаве мошти за чествовање...

Постоје различите историјске епизоде у битисању српског народа које се тичу погибелији, жељве смрти иза које остаје гомила мртвих тела. Масовне гробнице, јаме на простору Независне државе Хрватске гробишта су за стотине и хиљаде телеса. Јадовно је поплочано костима новомуученика, Јасеновачка поља су ако се помери танак слој земље испуњена људским костима, а фина сувкаста земља је испуњена ДНК материјалом, људским, човечијим. Православан Србин, просечно образован

и однегован у црквеном духу не може и не сме да се фасцинира смрћу, никада на онај начин који му прописују и на шта га призывају приређивачи „Разоткривања тела“. Аустро-угарске власти су по окупацији Босне и Херцеговине и после анексије српским црквеним властима препоручивале редукцију погребних обичаја и отворену изложеност ковчега приликом опела правдану хигијенским разлозима. А сада наследници европских стандарда силиконом изоловане лешине дају на увид са сатанистичком помпом православном српском народу.

Трговина органима наших супародника на великомученичком Косову и Метохији открива бестијалност наших непријатеља и демонску позадину косово-метохијског проблема. Витални органи жртава су отимани, кидани, смештани са медицинском прецизношћу и зналаштвом у конзерваторске системе и одношени незнано куда, на црно тржиште оних који жеље да продуže овоземаљски век, који се не питају како и колико треба да плате продужење пролазног века. Постоји једна симболичка копча у временском трајању изложбе „Разоткривање тела“ која је и те како болна и преко које се олако прелази. Наиме, она је отворена на тачну стогодишњицу првог дана славне Кумановске битке (23. октобар 1912–2012), а затвара се на дан шиптарског дивљања против преосталих Срба у енклавама на Ким и на дан паљења и рушења српских православних светиња – 17. март. Не патимо од кабалистичке или неке друге мистике бројева *new age* нумерологије, али... не ради ли се и на тај начин о кадаверизацији православног српског народа, који је, много пута до сада а и у данашњем тренутку, многима прихватљив само уколико се сведе на ниво бежivotног леша?

Гроб у нашој традиционалној књижевности „није рака, већ

Људске личности – јединствене и непоновљиве

„Човече, ако мислиш о себи ниско, онда се сети да си ти Христова творевина, Христово дисање, Христов часни уд, и зато си уједно и небески и земаљски, саздање свагда достојно спомена – саздани Бог, који кроз Христово страдање и ваксрсење иде ка непролазној и непропадљивој слави...“

(Св. Григорије Богослов, *Беседа VII*, 23)

колевка нових снага“ (Јован Јовановић Змај). Органски материјал претходних генерација које су гинуле за једну идеју, а друштво је заједница свих и појајних, живих и будућих нараштаја како рече Едмонд Берк, тај органски материјал „костијуј кршних то је гомила, што су у борби против душмана, дедови твоји вољно слагали, лепећи крвљу срца рођеног мишица својих кости сломљене, да унуцима спреме бусију!“ (Ђура Јакшић).

Бежivotна српска тела, преваспитана, опијена вином „Но-

вог Вавилона“, могу бити и сецирана и изложена негде на некој изложби *novi ordinis saeculorum*. Али, онај Дух Утешитељ, који води Цркву може у једном тренутку да учини следеће: „И метнућу на вас жиле, и обложићу вас месом, и навући ћу на вас кожу и метнућу у вас дух и оживећете и познаћете да сам ја Господ... и кости се прибраху свака к својој кости... и уђе у њих дух и оживеше, и стадоше на ноге и беше војска врло велика“ (Језек. 37, 6–10).

460. годишњица прве београдске штампане књиге

Београдско Четворојеванђеље

Мр Биљана Цинцар Костић

На дан 4. (17. по новом календару) авуста, ове године навршило се 460 година од изласка из штампе прве београдске штампане књиге, Четворојеванђеља из 1552. Додуше, прва српска, штампана књига појавила се коју деценију раније, у штампарији Ђурђа Црнојевића, на Цетињу 4. јануара 1494. и представља најстарију књигу штампанију ћириличким словима код јужнословенских народа. То су били сами почевци наше такозване ирне уметности.

Шеснаести век је осим за рукописну, био и златни век штампане књиге код нас. У време владавине султана Сулејмана Величанственог, у ондашњој Србији је штампано девет литургијских књига, у шест манастирских штампарија – по три Псалтира и три Јеванђеља, два Требника и један Цветни Триод. За данашњег читаоца ово сигурно није импресиван број, али је занимљиво да ниједан народ, ма колико бројнији (грчки, персијски, арапски) у тадашњој Турској није штампао књиге. Међутим, наши монаси су овом врстом рукodelја, марљиво настојали да попуне празнину у богослужбеним књигама, која је настала већ по првим турским разарањима. У Београду је, средином шеснаестог столећа био развијен трговачки живот. У њему су се, подстицани и од самих власти, овим послом бавили припадници бројних народа, који су се ту затекли након турског прогона. Тако је исто деловало и Дубровачка колонија, која је овде била организована још од времена деспота Стефана Лазаревића. Наставила је да живи и да се развија нарочито током

XVI века, захваљујући посебном статусу Дубровчана изведеном из Берата који је султан Мехмед II даровао Дубровчанима у Цариграду 7. маја 1480. Њихово се средиште налазило у предграђу „тамо где се оно спуштало према Дунаву“, данашњим појмом од улице Дубровачке – па све до Гундулићевог венца. Биле су то, како каже хроничар, куће на спрат са цветним и лозом обраслим двориштима – „талијанског типа“, где је у приземљу обично био дућан. У једној таквој кући је основана лаичка штампарија, комерцијалног карактера. Основали су је Радиша Димитровић и Тројан Гундулић, Дубровчани, пословни људи, који су се иначе бавили трговином, те и увозом српских књига из Венеције. Своју издавачку делатност започели су, на тржишту „најтраженијом“ књигом, Четворојеванђељем. О њеном настанку више сазнајемо из Поговора, баш као што је то у било у маниру руком писаних књига, које (за разлику од западних) нису имале уводе, већ су неопходна саопштења остављана за сам завршетак књиге. А, о оснивачу штампарије сазнајемо из неке врсте некролога који је саставио настављач започетог послана: *Ја Христују раб, Радиша Димитровић, јошрудих се ѹосиешенијем св. Духа и љубављу божансјивеним црквама написаши ову душесјасну књигу Четворојеванђеље... и не ѹоштедех од моја дојомданоја ми имања докле сасијавих слова на ћирилицама; ну на ћречаш ми дође чудни час самрћни, узе ми се дух, и ѹо самрћи мојој остававих форме у дому мојем... Ово је вероватно саставио Тројан Гундулић, који даље наставља... По ћом ја Тројан Гун-*

дулић ој великој рада Дубровника јој прештављењу кнеза Радишије јо-нућен бејах ће љимих ове форме, и ѹренесох у дом мој; юочек и сврших ову свету књигу щајојему щејри-јеванђеље, ој дојомданоја ми има-ња не ѹоштедех ниши щелу мојему ѹокоја дадох докле дјело не сврших. Тројанову исповест у наставку записа потврђује и сам руководилац штампарије, јеромонах Мардарије, који каже: *Повељенијем ћосиоди-на Тројана Гундулића, јошрудих се о овој књизи ја ћрешни, мнојоокажани и најмањи међу иноцима јеромонах Мардарије... Молим и млађе и сла-рије да чишћајући или ћретисујући исјрављају љубави Христове раду, јер не ћиса дух свешти ни анђео, нећо рука земљана и дух ћроми, окајани и ћрешни – Тада источним сјрана-ма владаше велики амира султан Сулејман – Сврши се ова свешта и божансјивена књига љеши 7060, од Христа 1552, мјесеца августа 4 дан у Бијејагу.*

Београдско Четворојеванђеље је једина књига ове штампарије, На жалост није познато како је и када престао њен рад. До наших дана сачувало се око тридесетак примерака ове књиге. За прославу две хиљаде година хришћанства Народна библиотека Србије је издала репринт ове књиге у две сто-тине примерака.

Промоција серијала

СТУПОВИ ДУХОВНОСТИ

Радио Телевизија Републике Српске, у сарадњи са Епархијом будимљанско-никшићком, снимила је серијал „Ступови духовности“. Телевизијске камере први пут снимиле су дио најстаријег српског државотворног простора из периода Немањића, простор данашње Епархије будимљанско-никшићке и њене најзначајније духовне и културно историјске просторе.

У сриједу, 14.11.2012. одржана је јавна промоција серијала.

На промоцији у РТВ Дому говорили су Његово преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Господин Јоаникије, генерални директор РТРС-а Драган Давидовић, сарадник епархије на пројекту Драган Недовић и ауторка серијала Мира Лолић Мочевић.

Промоцију је отворио генерални директор Радио Телевизије Републике Српске Драган Давидовић, истичући значај сарадње са Епархијом будимљанско-никшићком и рада на овом великом пројекту.

„Овим серијalom прославља се и 8 вијекова постојања Ђурђевих ступова, јубилеја важног за све територије на којима живе Срби.“

Епископ Јоаникије одликовао је Радио Телевизију Републике Српске Архијатаском граматом за, како је навео, показану

дјелотворну љубав према Светој Цркви, нарочито због цјеловитог и стручног упознавања јавности с духовним и културним благом немањићких светиња.

„Успјели смо да пошаљемо поруке братске и хришћанске љубави приказивањем једне од првих пет светосавских епархија. Топло препоручујем свим људима да погледају серијал јер ће имати шта да виде и науче“, рекао је сарадник епархије на пројекту Драган Недовић.

Ауторка серијала Мира Лолић Мочевић изјавила је да је било јако изазовно радити на овом пројекту, који је припремала екипа од око петнаесторо људи.

„По први пут посјетили смо територије, цркве и манастире о којима смо мало знали а које су врло битне за формирање српског друштва, језика, културе и духовности. На тој територији настајале су прве најзначајније државотворне институције, болнице, осликане прве фреске и написане прве књиге, под окриљем Немањића и СПЦ, карике која од давнина вуче напријед. Наш задатак је да овим серијалом гледаоцима појаснимо и приближимо. Овом приликом позвала бих све људе да посјете ову територију јер ће наићи на гостопримство и братску љубав!“

На промоцији је приказан и промотивни филм серијала, а присутне је забављала етно-група „Траг“.

Екипа серијала снимила је стотину саговорника, три музеја, 19 манастира и 30 цркава, али и прелијепе просторе националних паркова Дурмитора, Бјеласице и кањон Таре.

Попели су се на 1860 метара надморске висине и усред љета снимили снјег на Дурмитору, на више од 40 метара висине, „прелетјели“ Лим да би снимили манастирски скит и снимили цркву за коју је написана најстарији и најзначајнији српски писани документ, Мирослављево јеванђеље.

Добили су одговоре на питања од када постоје племена и какав им је значај, снимили постојбину српских војвода Мишића и Бојовића, јунака Баје Пивљанина и војводе Момчила, научника Николе Тесле и Јована Цвијића, прослављеног српског тенисера Новака Ђоковића...

Серијал „Ступови духовности“ имао је прву промоцију 5. октобра у просторијама Епархијског дома у Никшићу.

Серијал „Ступови духовности“ емитује се на програму Телевизије Републике Српске сваке недеље од 14:30.

Извор: РТРС

Из историје црквеног библиотекарства

Свете жене – преписивачи ранохришћанских списка

Ђакон мр Ненад Игризовић

Књига је имала једну од важнијих улога у ширењу хришћанства и образовању хришћана. Свети Епифаније Кипарски напомиње да је неопходно набављати и читати хришћанске књиге, јер њихов садржај може хришћанима помоћи као путеводитељ за исправан духован живот. Од самог почетка организовања монашких заједница, одабрани монаси су по послушању учествовали у свим етапама израда књига – преписивање, илуминирање и повезивање. Књиге нису израђивали само за своје личне и манастирске потребе, него и за лица (мирске свештенике и световњаке) која су поручивала књиге за своје личне потребе и потребе црквене заједнице.

Не постоје подаци да је сваки манастир имао своју преписивачку радионицу. Сасвим је могуће да су само велики манастири (као што је на пример општежитељна заједница Св. Пахомија Великог) имали групу преписивача, који су можда, поред преписивања књига за манастирске потребе, преписивали и за мање манастирске заједнице. Било је побожних лаика а и монаха коју су поклањали књиге манастирима.

Један од главних разлога што су се књиге преписивале била је њихова презервација за будуће генерације. Познато је да су се у манастирским преписивачким радионицама у Египту преписи-

вале и књиге класичних аутора. Недостатак података о постојању паганских преписивачких радионица у Египту наводи нас на претпоставку да су преко 6.000 књига класичних аутора које су сачуване из тог периода преписали монаси. Велико учешће у изради књига припадало је и женама. Податак који је покренуо интересовање за ову проблематику налази се у једном одељку *Историје Цркве* од Јевсевија Кесаријског, у којем је описана Оригенова организација за израду својих списка. Ориген је имао пријатеља Амвросија из Александрије, који му је пружао финансијску подршку за набавку и продукцију списка. Он (Амвросије из Александрије) је олакшао Оригену (185–254) писање и репродуковање списка, запошљавањем више од седам стенографа који су се смењивали, међу којима су биле и жене веште у калиграфији. У даљем тексту, изложићемо неколико примера жена које су се бавиле преписивачком вештином.

Света Меланија Римљанка

Једна хагиографска белешка из живота Св. Меланије Римљанке (око 383–439) из V века, коју је записао свештеник Геронтије (око 474–491?), обавештава нас да је ова блажена жена имала обичај читати Стари и Нови Завет

три или четири пута годишње. Књиге Старог и Новог Завета је преписивала својом руком и достављала „светима“. Одавде се не види јасно да ли је она ове копије израђивала за свој манастир или за неки други женски или мушки манастир. Употреба речи „светима“, можда указује да је ове копије достављала хришћанској читалачкој публици ван манастира. Познато је да се аутори новозаветних посланице обраћају свим верним хришћанима као „светима“. У сваком случају, ова белешка нам веродостојно показује да су се у палестинским женским манастирима у V веку заиста преписивали текстови. Писац њеног житија је за њено преписивање употребио термин калиграфија, што се поклапа са описом Оригенових женских калиграфа. Сасвим је могуће да се термином *калиграфија* (лепо писање) хтело описати дело женских преписивача. Св. Меланија Римљанка била је позната по томе што је била толико посвећена читању Светог Писма, да није могла да упути својој мајци ни једну реч, јер се бојала да не пропусти неки израз или појам из онога што је читала.

Цезарија (Млађа) из Арлеса

Постоји сведочанство о преписивању списка у једном женском манастиру у Арлесу (на југу Гали-

Света Меланија Римљанка (383–439), илуминација из *Месецослова Василија II* (почетак 11. века)

је) из VI века. Реч је о Цезарији из Арлеса, сестрични Св. Цезарија из Арлеса (око 470–543), која је поред монашских обавеза (поста, бдења и читања Псалама), заједно са својом сестрама (монахињама) девицама прелепо преписивала свете књиге, имајући своју мајку Св. Цезарију Старију за учитеља. Иначе, њена мајка била је игуманија у овом манастиру. Ово сведочанство из VI века наговештава нам сличност са праксом преписивања књига у палестинским женским манастирима, као што је животописац Св. Меланије описао. У манастирском правилу за монахиње које је саставио Св. Цезарије из Арлеса стоји захтев да нико не може примити монашки постриг пре него што научи да чита, и да игуманија врши обуку за преписивање књига.

Света Текла и *Codex Alexandrinus*

Следећи пример осликаће нам постојање женских преписивача

из једног другог угла. Цариградски патријарх Кирило Лукарис (1572–1638) послao је *Codex Alexandrinus* енглеском краљу Чарлсу I Стјарту (1600–1649), на чијем почетку је записао следећу белешку: „(Ову) књигу светих рукописа, Новог и Старог Завета, према нама познатој традицији, својеручно написала је Текла, племићка египатска жена, отприлике пре 1300 година, мало после Сабора у Никеји. На крају књиге било је написано име Текла или због истребљена хришћана у Египту од стране муслимана и друге хришћанске књиге сачуване су у лошем стању. Тако да је име Текла отцепљено и уништено али предање и традиција потврђују њену (преписивачку) умешаност“ (E. M. Thompson, *Facsimile of Codex Alexandrinus*, vol. 4, London 1879–1883). По сведочењу Томаса Роеа (који је овај кодекс доставио енглеском краљу), постоје две приче о постанку овог рукописа, које је чуо од Кирила Лукариса. По првој причи, овај рукопис

написала је Св. Мученица Текла, која је позната по свом мисионарском делању са Св. Апостолом Павлом; а по другој причи, рукопис је написала девица Текла, ћерка познатог Грка (Αβγερίνος) који је основао манастир у Египту (...) и коме је Григорије Назијанзин написао неколико писама. Већина научника једноставно одбацује ове приче, јер овај рукопис датира из познијег периода (из V века). Ако се узме могућност да је заиста постојала страница са њеним аутографом, могуће је да је постојала нека друга Текла, јер ово име није било неубичајено у хришћанским круговима. Због Св. Текле, познате хришћанске хероине и узорне аскетске жене, неки хришћански родитељи су својим ћеркама давали ово име.

Када се овим (горе) изложеним примерима прикључи и опис Оригенових женских калиграфа, теза да су неке ранохришћанске рукописе преписивале жене постаје убедљивија, или, шта више, потпуно веродостојна.

Микоња Кнежевић Максим Исповједник (580–662): библиографија

Православни богословски факултет – Институт за теолошка истраживања,
Београд 2012.
266 стр. ; 24 см
ISBN: 978-86-7405-083-5

Реализација значајних библиографских пројеката свакодневна је појава у академском животу народа код којих је наука на вишем ступњу развоја; иначе, високоразвијени научни живот пресудно зависи пре свега од његове институционализованости. Научна делатност у нашој академској паланци, у којој је теолошки кварт један од неразвијенијих, на нишком је нивоу, јер су истраживачи принуђени да делују паралинистички, а не институционално; у Србији су већина институција испод сваког нивоа, те се значајнији научни пројекти реализују у већини случајева од стране појединача. (Не могу сада да се не сетим једног одговора Данила Киша на анкету о стању у нашој књижевној средини; Киш је том приликом рекао следеће: „послератни развитак српске прозе видим као споро мицање и болну конвулзију, као случајан и спорадичан бљесак неког талента, неке књиге; као лагано мицање и отварање ка Европи, ка свету, у тим случајним и спорадичним блесцима талената...“ Идентично стање је и у српској теологији...) Један од таквих пројеката је и књига др Микоња Кнежевића *Максим Исповједник (580–662): библиографија*. Она је приређена по високим библиографским стандардима, управо онако како се то чини у светским научним центрима, међутим, није урађена у оквиру неке научне институције, као што је то готово правило у свету, него је реч о пројави, да се послужим Кишо-

вим речима, спорадичног бљеска талента, али и марљивости и савести. Узгред, како не би дошло до заблуде, треба напоменути да је Институт за теолошка истраживања само издавач *Библиографије*, а не установа која је била покровитељ (вишегодишњег) рада на њој (иначе, ИТИ је тренутно институт само по називу, он у ствари врши функцију издавачке установе Православног богословског факултета Београдског универзитета, која ће у будућности, ако Бог даде, постати прави институт).

Св. Максим Исповедник је један од најомиљенијих отаца Цркве међу српским теолозима, што не треба посебно аргументовати. Последњих деценија се код нас Светитељева дела активно преводе, објављују се студије о његовом животу и делу, бране се дипломски, магистарски и докторски радови посвећени његовом стваралаштву, итд. Кнежевић јесте један од многобројних, да их тако назовемо, српских максимолога, али, што треба посебно нагласити, чији се радови издавају из мноштва медиокритетских и плаџијаторских текстова наших богослова, пре свега, по својој аналитичности. Кнежевићева марљивост, прецизност у испитивању и доследност у извођењу закључака, једном речју – академска савесност, по чему су иначе препознатљиви његови радови, пројавила се и у *Библиографији* која је недавно публикована. Приређивач је успео (опет подвлачим – сам, без помоћи иједне институције) да прикупи преко три хиљаде (!) јединица, узимајући у обзир текстове на преко тридесет (!) светских језика.

Кнежевићева књига *Максим Исповједник (580–662): библиографија* издава се међу сличним публикацијама по карактеристичној методологији сређивања прикупљеног материјала. Наиме, приређивач не користи уобичајене методе ређања јединица, то су хронолошка или абецедна/азбучна, већ примењује комбиновану методу, при чему даје предност темама пописаних радова. Јединице

су, dakle, prvo grupisane po temama, a u okvиру njih korisnici su chronološki, tj. azbучni metod. U tome je i ključni dopriнос Кнежевићеве *Библиографије*. Такође, треба поменути и подatak da је он приликом nавођења неких radova успевао da prikupi sve ili većinu pravoda tih tekstova, ili čak recenzije na nekim od značajnijih knjiga pomenutih u *Библиографији*, što je čini i slojewitijom, tj. represenatativnom od mnogih koje su joj prethodile. Zbog ogranicenosti prostora ovde moramo da se zaustavimo. A o drugim, takođe značajnim karakteristikama ove, za naše prilike nesvakiša podeljene publikacije, biće, ako se ukажe prilika, više rечи други put.

Блатоје Пантелић

Епископ нишки
др Јован (Пурић)

Христологија

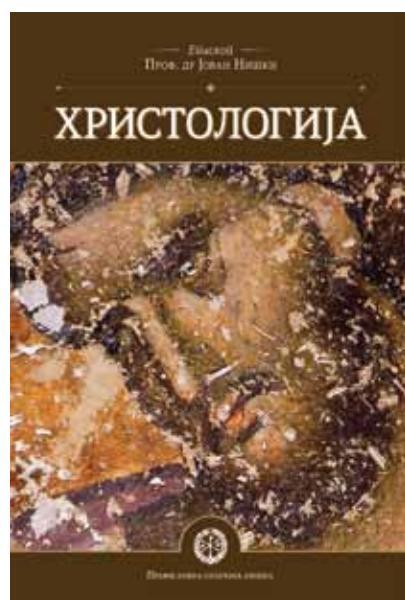
Ниш : Епархијски управни одбор Епархије нишке, 2012.
190 стр. ; илустр. ; 21 см
ISBN: 978-86-89293-03-6

Епархија нишка је објавила књигу под насловом *Христологија*, аутора Епископа нишког др Јована (Пурића). Овај (првенствено) приручник служи за боље разумевање и могућу мултиди-

сциплинарност у оквиру часова докматике на свим образовним нивоима у Српској Православној Цркви, али и као помоћно средство за учење догмата Православне Цркве, свих заинтесованих клирика, верника и оних који желе да боље упознају Тајну Христову. Епископ Јован је вишегодишње педагошко искуство преточио у приручник који заvreђује пажњу, како својом садржином и помоћним апаратом (за успешније савлађивање градива), а оно и техничком опремом, при чему су му помогли Ђакон Ненад Илић, као технички уредник, и Милан Антанасијевић који је преломио текст и графички припремио књигу за штампу.

Приручник је подељен у 15 целина, а на крају сваке дата је напомена предавачима уз богословска појашњења. Први део се бави смислом и сврхом Богооваплоћења, уз неколико поднаслова – Христово Оваплоћење у теологији ране Цркве, Христово оваплоћење у апологетској теологији: икономијска перспектива, сотириолошки разлог Христовог оваплоћења, Христово оваплоћење: циљ стварања света. Друга целина носи наслов Христос нови Адам – уз подобласти о новом односу између Бога и човека, о Оваплоћењу као другом стварању, о Адаму и Христу, као представницима људског рода, о благодати која је дата преко Христа. Треће поглавље говори о оваплоћењу од Духа Светога и Марије Ђјеве, уз појашњења дата у засебним подпоглављима на теме: начин Христовог оваплоћења, Христово оваплоћење: предвечни Божији план, удео Светог Духа и Богородице у Христовом оваплоћењу. Четврти одељак говори о историчности лика Христовог, са тематским подобластима: историчност вере у Христа, значење имена Исус и Христос, значај Исусовог месијanskог послanja, христолошка важност имена Син. Пeta и шеста целина говоре о божанској и човечанској природи Христовој, уз посебан осврт на:

божанство и човештво, библијски опис Христа као Бога и као човека, исповедање Христа као Господа, затим Христова људска осећања, Христове непорочне страсти, страдање и смрт, човечанска природа после Воскрсења, значење имена Син Човечији. Седми део говори о богочовечанској личности Христовој уз објашњење христологије Трећег васељенског сабора, а у подпоглављима је описана једна и целовита, недељива ипостас Христа, однос божанске и човечанске природе у Христу, обличје Божје и образ слуге: телологија кенозе, унижење и прослављање Христа. Осми одељак се бави темом сједињења природе у Христу, уз посебан осврт на христологију Четвртог васељенског сабора и објашњење начина сједињења природе у Христу, те пројектирања својства божанске и човечанске природе у Христу. Аутор се у следећем поглављу бави последицама ипостасног сједињења, а истиче обожење човечанске природе у Христу и безгрешност Христову као модел за аскетску теорију сатрудништва. Цело поглавље је Епископ др Јован (Пурић) одвојио како би се бавио богословским појмом 'уипостасирано' уз посебно објашњење односа природе и личности у Христу, објашњење и анализа појма 'уипостасирано'. Христологијом Шестог васељенског сабора бави се једанаесто поглавље које носи назив „Слагање воља у Христу“, а аутор анализира разликовање божанске и човечанске енергије у Христу, и природне и избирајуће воље. Епископ Јован у делу који носи наслов „Изобразивост лица Христовог“ објашњава христологију Седмог васељенског сабора, уз богословско поимање појма иконе и иконопоштовања као победе Православља. Претпоследње поглавље бави се божанском енергијом у Христу, а аутор анализира утицаје латинске теологије и разликовање исихастичке и варлаамитске теологије, како би објаснио христологију паламитских сабора. Последњи део

овог приручника за богослове говори о христологији у савременој православној мисли. На крају приручника аутор доноси химнографију Рођења Христовог, са напоменама наставницима, који би требало да овај приручник користе као учило, и нека богословска појашњења.

Велики допринос осавремењивању уџбеника у црквеној проповеди Епископ нишки др Јован је дао посебним подпоглављима: „Из упоредног богословља“ и „Реч Отаца Цркве и савремених теолога“ (западних и источних), која отварају видике ученицима са аспекта мултидисциплинарности. Аутор приручника после сваког поглавља поставља питања и то из Светог Писма Старог и Новог Завета, Литургије, Патрологије и Омилитике, како би читалац сам повезао своја стечена знања из тих предмета, односно богословских дисциплина, са христологијом. Питања мотивишу читаоце да даље истражују и да своја знања уобличе у шири богословски контекст, како би били на корист Цркви. Са друге стране, језик и стил – ипак – одређују виши ниво публике, тако да можемо да кажемо да приручник могу да користе и они који су на вишем ступњу образовања од средњошколског – овде посебно мислимо на свештенике.

Ђакон мр Ивица Чајоровић

Смисао

Часопис Одјељења за друштвене науке Матице српске – друштва чланова у Црној Гори

бр. I, свеска 1–2 за 2012. годину

Издавачки центар Матице
српске, Никшић 2012, 174 стр.
[ISSN 1800-962X]

Одјељење за друштвене науке
Матице српске – друштва чланова
у Црној Гори покренуло је
периодичну научну публикацију под
насловом *Смисао*. У овом новопокренутом часопису чланови
Одјељења и други претагаоци на по-
љу друштвених наука објављива-
ће своје научне радове и преводе
важних научних текстова.

Први број часописа, који је све-
тлост дана угледао током теку-
ће – 2012. – године, представља
својеврсну антологију изабраних
чланака, у којој су место нашли –
поменимо неке – осврт Небојше
Бановића на Рортијеву постфило-
софску философију, разматрање
појма имагинације код Плотина
из пера Душана Јгњатовића, чланак
Микоња Кнечевића о неким
особеностима антилатинских
полемичких *Аподиктичких сло-
ва* Св. Григорија Паламе, пртица
Срђана Мараша о Дериди, текст
Обрада Самарџића о идеји про-
греса... Никола Маројевић, главни

уредник новог часописа, пише о *Белим ноћима* Достојевског, а Драган Радоман о просвети у Црној Гори у време Митр. Илариона Рогановића. *Смисао* читаоцу доноси и слово Митрополита црногорско-приморског Г. Амфилохија изго-
ворено 12. фебруара ове године у Паризу (приликом уручења поча-
сног доктората на Богословском институту Светог Сергија) под на-
словом „Пут богопознања по Све-
том Григорију Палами“. За цркве-
ног читаоца је нарочито занимљив и рад Радисава Маројевића о спе-
цифичностима атонског спора о Имену Божијем.

Поред радова на српском језику, у првом броју *Смисла* штампан је и рад о историји, моћи и идентитету проф. др Богољуба Шијаковића на енглеском, као и чланак Вање Ковић, Герта Вестермана и Ким Планкет о компутационом моделирању у флекстивној мор-
фологији (такође на енглеском). Како читамо у уводној напомени,

планирано је да се и у наредним бројевима часописа *Смисао*, као и у овом, објављују прилози на страним језицима.

Радови објављени у првом броју *Смисла* су опремљени списком коришћене литературе, као и ап-
страктима и кључним речима на српском и страном (енглеском, од-
носно руском/немачком) језику.

На укупно 174 стране, првенац часописа *Смисао* публици нуди обиље разноврсних тема, свежих идеја и референтних текстова. Уредништву честитамо на профе-
сионалној припреми првог броја часописа, надајући се да и у том и у сваком другом смислу ни будући бројеви неће за њим заостајати.

С. Пејetroviћ

Источник, часопис за веру и културу

бр. 81–82 (2012)

Београд 2012, 188 стр.
[ISSN 0354-2114]

Ретко који часопис са српског говорног подручја, а који излази у независној продукцији, може да се похвали двадесетијским континуираним излажењем. Један од ретких је београдски *Источник*, „часопис за веру и културу“. Основач и потоњи главни и одго-
ворни уредник *Источника* је наш познати песник Милутин Петровић, који је почетком деведесетих успео да окупи један број истакнутих српских интелектуалаца, како млађе тако и старије генерације, и отпочео са публиковањем часописа за верску културу у најширем смислу те речи. Годинама је *Источник* српску баштину богатио новим именима (нпр. сада истакнути професор универзитета и читани психолог, философ и те-
олог Петар Јевремовић своје прве текстове објављивао је у овом часопису, али он није једини), као и мноштвом оригиналних текстова афирмисаних домаћих аутора и квалитетних превода древних

Нова књига у издању ОТАЧНИКА

Александар Шмеман
Евхаристијско богословље
Београд 2011, 224 стр.

Зборник садржи једанаест ауторских огледа, као и обимну студију на тему евхаристијске теологије оца Александра.

Књигу по сајамској ценi можете поручити на тел. 0112447860; моб. 0668887654 или e-mail: otacnik@gmail.com

писаца, као и савремених философа, филолога, теолога, етнолога, историчара, књижевника, итд. Доиста је за сваку похвалу чињеница да *Источник* већ две деценије немерљиво доприноси развоју српске културе, упркос глобалној (о локалној и да не говоримо) девалвацији културе.

Последњи двобрз за текућу годину доноси десет чланака, од којих је осам оригиналних текстова домаћих аутора, а два су преводи, по један са руског и енглеског. Преведени су текстови Михаила Бахтина „Уметност и одговорност“ и Дејвида Брауна „Сакрамент и очараност“, а од радова написаних на нашем језику треба посебно истаћи две значајне студије из историје српске философије двојице изврсних зналaca те области, професора Слободана Жуњића „Славеносерпске верзије philosophiae rationalis“ и професора Илије Марића „Кинеска и индијска философија код Срба крајем XIX века“; уз њих треба поменути и по свему занимљив текст професора Јевремовића „Биће / Расутост“. И остали текстови у овом двобрзу такође завређују пажњу како интелектуалне тако и шире културне јавности.

Источник је и овом збирком квалитетних и инспиративних текстова оправдао углед који има у нашој интелектуалној и културној средини...

Б. П.

Из старог Православља

Пронађене кости Св. Петра

26. јуна о. г. Папа Павле VI објавио је у базилици Св. Петра своје уверење да су кости нађене испод главног олтара у Петровој цркви о којима су се водиле дуге расправе међу стручњацима – заиста кости апостола Петра. Између осталог он је рекао: „Нова, веома стрпљива и веома пажљива истраживања извршена су с резултатом који ми, подржани судом вредних и опрезних мородавних особа сматрамо позитивним: и реликвије Св. Петра идентифициране су на начин који можемо сматрати уверљивим. С наше стране у садашњем стању археолошких и научних закључака, чини нам се да смо дужни да вама и цркви дамо ту сретну вест будући да смо обавезни да поштујемо свете реликвије поткрепљене озбиљним доказом њихове аутентичности... У овом случају морамо бити још раздраганији, будући да имамо разлога сматрати да су пронађени не многи али свети смртни остаци првака апостола.“

Тиме је Папа уствари потврдио мишљење познате италијанске професорке Маргарите Гуардучи, која је 12 година испитивала и настојала доказати тачност својих навода.

Септембра 1953. позвао је Ватикан професорку на Универзитету у Риму за испитивање грчке стварије и епиграфике. Радило се о ископавању испод Петрове цркве. Била се пронашла једна плоча са неразумљивим знаковима које нико није знао да објасни и то на место за које предаје говори да је гроб светог Петра. Про-

фесорка Гуардучи требала је овде да помогне. Натпис се био налазио у једној дубокој подземној пећини. Професорка је могла радити само лежећи на трбуху. На другом крају ивица шпиле била је тако уска да је истраживачица могла само на једном колену да балансира. Једино светло које је имала била је ćепна лампа. Но, она је интензивно радила и открила је монограм Христовог имени. А после дугог труда и једно П преко једног Е тј. име апостола Петра. Ови налази испочетка нису били за њу од нарочитог значаја. Али, затим је угледала на крају зида малу пећину, једну врсту тајног претинца који је био поплочан плочама; она је била празна. Када је она протурила главу у пећину преплашила се јер је у кругу своје ćепне лампе јасно распознавала знакове писма: „Петрус ени“. Она је одмах схватила да је учинила велико откриће, јер те грчке речи наиме значе: „Петар је овде унутра“...

Православље – новине Српске Патријаршије, година II, број 41, Београд, 5. децембар 1968. године, страна 2.

ГРЧКА

Изложба фотографија

„Солун и Света Гора у освите 20. века“ тема је изложбе фотографија која је отворена 9. новембра у Солуну. На изложби је представљено 120 фотографија из архива грчких, француских и руских институција. Аутори фотографија су Фред Босонас (Fred Boissonnas), руски византолог Никодим Кондаков, Георгије Ламбракис... Међу фотографијама су и фотографије из албума које је братство манастира Св. Пантелејмона даровало великокнезу Константину Романову.

У пролеће 2013. године, ова изложба ће бити пресељена у Српски Културни Центар у Паризу а крајем следеће године у Музеј историје и религије у Санкт Петербургу. У то време, када се обележава и стогодишњица ослобођења Свете Горе, биће одржан и међународни Конгрес посвећен Светој Гори а тим поводом ће и у Солуну бити организован читав низ дogaђаја. Биће представљено и ново издање књиге из 1887. године коју је написао британски истраживач Ателстан Рили (Atelstan Riley). Ради се о веома реткој књизи „Атос или Гора монаха“ која садржи изузетне литографске цртеже и текстове.

НЕМАЧКА

Временски тунел

Археолошка ископавања која су пратила изградњу трасе метроа у правцу север-југ у Келну између 2004. и 2011. године представљала су један од највећих подухвата у историји овог четвртог по величини града у Немачкој. Том приликом је истражено више од

150.000 кубних метара земље. Резултати археолошких истраживања су пружили јединствен пресек историје Келна која обухвата више од две хиљаде година. Пронађено је отприлике два и по милиона артефакта из свих периода историје града – раноримски војни предмети, римски поморски предмети у Старом граду, темељи великог храма у близини Цркве Св. Марије, насеље и гробље у северном римском предграђу, рани средњовековни занатски и трговачки центри, величанствена утврђења из средњег века, пруске утврде...

Од 9. новембра 2012. до 5. маја 2013. ће у Музеју Келна бити одржана изложба на којој ће бити изложени много од ових веома значајних налаза. Овом изложбом ће бити расветљени многи аспекти историје града. У склопу изложбе ће бити објављена и књига о историји Келна са преко 180 илустрација.

САД

Курс о Арво Парту

Почев од 15. јануара 2013. године, на богословској Академији Св. Владимира ће за све заинтересоване бити одржавани курсеви са темом „Музика и вера Арво Парта“. Предавања ће држати др Питер Бутенеф (Peter C. Bouteneff), ванредни професор систематског богословља. На предавањима ће упоредо бити проучавани и музика и духовност и православно вероучење. Арво Парт [Arvo Pärt], чија дела спадају у можда најизвренија дела на свету, православни је хришћанин естонског порекла.

„Арво Парт се ослања на своје православне корене како би компоновао музику која дотиче

и припаднике свих вера или и неверујуће“, примећује др Бутенеф. „Кроз детаљно проучавање његове музике и извора који непосредно утичу на ту музику, током овог курса ћемо се боље упознати са Партовим делом али ћемо и дати одговоре на првобитна питања у вези са православним предањем и савременом културом“, додао је професор.

Овај курс представља део „Арво Парт пројекта“ који спроводи Академија. Овај пројекат је настао из опсежне сарадње Академије и композитора Арво Парта, сарадње која је усредсређена на препознавање православних темеља композиторских дела. У својој ученици, др Бутенеф ће се позивати на своје дводесетијско проучавање Партових композиција као и на своје разговоре са овим славним композитором.

КИНА

Више од милион примерака Светог Писма

Издавачка кућа Амити, једина издавачка кућа у Кини која има овлашћење да штампа Свето Писмо, објавила је недавно да је до сада одштампано више од милион примерака Светог Писма.

Директор ове компаније је рекао да је милионити примерак одштампан у јулу ове године и да је његова компанија издала 60 милиона примерака Светог Писма на кинеском језику (укључујући и девет језика националних мањина) и 40 милиона примерака на 90 различитих језика. Тих 40 милиона је завршило у 70 земаља широм света.

Издавачка кућа Амити се штампањем Светог Писма бави од 1988. године када су отпочели сарадњу са Уједињеним Библијским Друштвима (United Bible Societies).

Мајкл Перо, генерални секретар Уједињених Библијских Друштава, каже да „у данашњем дигитализованом и брзом свету још увек има много духовне глади и сиро-

маштва, да многи људи још увек чезну за духовном повезаношћу“ и додаје да „Свето Писмо још увек није преведено на више од 2000 светских језика и да многи сиромашни хришћани у забаченим кинеским селима и даље чекају свој први примерак Светог Писма.“

Према неким проценама, данас у Кини живи преко 16 милиона хришћана, мада поједина истраживања говоре да је тај број много већи. У овој најмногољуднијој земљи на свету има 1.800 богословија, 55.000 цркава, 100.000 црквених волонтера и 36.000 мисионара. Али, према наводима из магазина *The Christian Post*, на списку земаља у којима су хришћани прогоњени, Кина се налази на 21. месту.

БЕЛГИЈА

Дигитализовање рукописа

Фондација Аламир (међународни центар за проучавање музике у историјској области земаља Бенелукса), која припада Римокатоличком Универзитету у Левену, недавно је са Ватиканском библиотеком потписала уговор о сарадњи. Тим из аламирске дигиталне лабораторије, покретне лабораторије специјализоване за дигитализовање музичког наслеђа, дигитализоваће, описати и проучити импресивну збирку музичких рукописа који се чувају у Ватиканској библиотеци.

У Ватикану ће од новембра 2012. године до априла 2013. године, лабораторију поставити међународни тим научника и истраживача из Фондације Аламир – у сарадњи са Одељењем за истраживање музикологије. Овај тим

ће проучавати рукописе настале од kraja 14. до почетка 17. века, и то рукописе из Сикстинске капеле, из капеле Јулија и базилике Св. Марије Велике. „Очекујемо да ће на лицу места у наредних шест месеци бити по двоје-троје људи. Направићемо укупно око 13.500 дигиталних слика“, рекао је директор Фондације Аламир, додајући да ће они такође пе-дантно проучити и рукописе из атељеа Петра Аламира.

Петар Аламир (псеудоним Петра ван ден Хова, око 1470–1536) један је од најистакнутијих музичких калиграфа 16. века. Он је сакупио веома вредне хорске композиције. Његов атеље, у којем су радили бројни преписивачи, просветитељи и минијатуристи помогао је ширење полифоније из земаља Бенелукса по читавој Западној Европи.

Дигитална лабораторија Фондације Аламир је опремљена најсавременијим камерама, објективима и осветљењем тако да ће ови вековима стари и веома вредни рукописи бити пажљиво дигитализовани. Слике које ће буду настале приликом спровођења овог захтевног пројекта биће веома изоштрене и моћи ће да се користе за виртуелне изложбе, научна истраживања и мултимедијалне презентације. Оне ће бити доступне не само у престижној Ватиканској библиотеци већ и у Свеобухватној бази за рану музику [*Integrated Database for Early Music – IDEM*]. Коришћење ове базе ће на интернету бити бесплатно а дигиталне слике ће бити употребљене додатним садржајима.

Извор: <http://www.kuleuven.be/>

ИТАЛИЈА

Састанак групе Св. Иринеја

Православно-римокатоличка радна група Св. Иринеја, група незваничног богословског дијалога између православних и римокатоличких Цркава, састала се по девети пут. Састанак је одржан од 31. октобра до 4. новембра у манастиру Бозе на северу Италије.

Учесницима је, у име монашке заједнице Бозеа, којој припадају браћа и сестре из различитих деноминација, добро дошлију по жељео игуман Енцо Бјанки (Enzo Bianchi). Локални бискуп бјелски Габријеле Мана (Gabriele Mana) је изразио своје поштовање пре-ма екуменској посвећености заједнице у Бозеу и у име Конференције италијанских бискупа пренео поздраве радној групи Св. Иринеја. Сусретом су председавали двојица председника радне групе, бискуп магдебуршки др Герхард Фиге (Gerhard Feige), председавајући Комисије за екуменске послове Конференције немачких римокатоличких бискупа и Митрополит др Јован Јазиги (John Yazigi), поглавар Архиепископије европске Антиохијске Патријаршије (Париз).

Тема овогодишњег састанка је био однос између првенства и саборности у Римокатоличкој и у Православној Цркви. На прошлим састанцима, чланови групе су размотрili историјски развој од ране Цркве па до 19. века а овога пута су се усредсредили на локални Сабор Руске Православне Цркве из 1917/18. године и на Други ватикански концил. Званични коминике са скупа доступан је на веб-сајту Архиепископије европске Антиохијске Патријаршије, на адреси <http://www.antiocheurope.org/>.

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Пешровић

ЈУЖНА АМЕРИКА

Колумбија

Као исход велике кризе и других проблема међу римокатоличким верницима широм Јужне Америке, појединци и групе из свих земаља у региону су одлучили да пређу у православну веру. Међутим, пошто у Колумбији није било канонских јерараха, ширили су се и оснивале неканонске заједнице православних верника. Ове заједнице су годинама функционисале као православне групе, имале су свештенике и епископе али нису биле у канонском јединству са Православном Црквом.

Када су чланови тих заједница сазнали да је у Јужну Америку стигао Митр. Атинагора, ступили су у контакт са њим и затражили су да читаве те заједнице буду примљене у Митрополију мексичку. Након пажљивог разматрања, већи део ових заједница и појединача је био примљен у православну веру. Известан број младих верника из Колумбије је послат у Грчку на студије. Многи од њих су касније дипломирали на Богословском факултету у Солуну.

Данас Митрополија мексичка у Колумбији има шест својих мисионарских центара у Боготи, Медељину, Калију, Переири и Кукути, и две парохије које су у процесу оснивања. У граду Кукута, у близини границе са Венецуелом, на поседу који су градске власти доделиле цркви, управо се гради православни храм.

У Боготи, главном граду Колумбије су уз помоћ донација из Грчке купљене две зграде и у њима се тренутно налази канцеларија Митрополије. У читавом овом региону, Колумбија је земља у којој се православље најинтензивније шири.

САД

Нови поглавар Православне Цркве у Америци

У Цркви Св. Тројице у Парми, градићу у америчкој савезној држави Охajo, 13. новембра је, током 17. Свеамеричког Сабора Православне Цркве у Америци, за новог поглавара изабран Архиепископ источнопенсилванијски Тихон. Он ће сада имати титулу *Архиепископ вашингтонски и Мичигански свеамерички и канадски*.

„Христос је све светлији а ми смо све мрачнији када се приближавамо вечној светлости“, рекао је Његово Блаженство Архиепископ детроитски Натанаило, вршилац дужности митрополита, у свом уводном слову приликом избора новог Архиепископа, „и у том контексту се данас окупљамо, са једном сврхом: да славимо Оца, Сина и Духа Светога... и да одаберемо поглавара Православне Цркве у Америци“.

На веб-сајту Епархије источно-пенсилванијске се наводи да је Архиепископ Тихон 1993. године завршио постдипломске студије на Академији Св. Тихона и да је одмах ту постављен за професора Старог Завета. У сарадњи са игуманом Александром Голицином објавио је дело *Живи сведок Свете Горе*, класично илустровано дело које је издала Академија Светог Тихона.

Године 1995. замонашио се добивши име у част Светог Патријарха Тихона, просветитеља Северне Америке. Године 1998. је уздигнут у чин игумана, а 2000. у чин архимандрита. У децембру 2002. године Митрополит Герман га је изabrao за настојатеља Светотихоновског манастира.

У епископски чин је хиротонисан 14. фебруара 2004. године у

манастиру Светог Тихона Задонског, да би у трон Епископа источне Пенсиљваније био уведен 28. октобра 2005. године у Саборном храму Светог Стефана у Филаделфији.

ВЕЛИКА БРИТАНИЈА

Нови поглавар Англиканске заједнице

Англиканска црква је у petak 9. новембра изабрала новог поглавара, Епископа дурэмског Џастина Велбија. Досадашњи Архиепископ кантеберијски Рован Вилијамс напустиће службу крајем године. Велби, иначе бивши руководилац нафтне компаније, биће постављен за 105. архиепископа у Кантеберијској катедрали 21. марта 2013. године.

Џастин Велби је рођен 6. јануара 1956. године у Лондону. Похађао је колеџ Сифорд и Итон као и Тритон колеџ у Кембриџу. Дипломирао је историју и право 1978. године, а магистрирао 1990. године. Од 1989. до 1992. године студирао је богословље у Кранмер Холу и у семинарији Св. Јована, у Дурamu. Након дипломирања постављен је за капелана у цркви у Астлију, где је служио до 1995. године. Затим је постао старешина Цркве Св. Јакова у Саутхему, а касније викар Цркве Св. Михаила и Свих Анђела у Афтону. Године 2007. постао је намесник Ливерпула а 2011. је био изабран за Епископа Дурама. Како се наводи у лондонском *Гардијану*, богословље Епископа Џастина Велбија представља јеванђелску традицију у оквиру англиканства.

Архиепископ кантеберијски је истовремено и поглавар Англиканске заједнице.

СЛОВАЧКА

Без ореола на кованицама

Народна банка Словачке на новим кованицама у апоенима од два евра неће смети да прикаже двојицу свете браће – Кирила и Методија, који су у Велику Моравску донели писменост и хришћанство, као свеце са ореолом како је првобитно желела. Ореоли на глави двојице светаца и крст у графичком предлогу новог новчића биће уклоњени због прописа ЕУ о верској неутралности.

„Европска комисија и неке земље чланице затражиле су да се неки симболи уклоне у складу са религијском неутралношћу. Конкретно, реч је о ореолу и крсту“, казала је портпарол Народне Банке Словачке Петра Пауреова.

„То је непоштовање историје. Људи су у време тоталитарног режима ризиковали хапшење, јер су желели да говоре о Кирилу и Методију као о свецима“ – протестовао је против новог новчића портпарол Бискупске конференције Словачке Јозеф Ковачик.

БРАЗИЛ

Deus Seja Louvado

Бразилски државни тужилац, Жеферсон Апаресидо Дијас (Jefferson Aparecido Dias) поднео је судски налог како би присилио Централну Банку Бразила да из оптицаја повуче све бразилске

новчанице и замени их новчаницама које на себи немају реченицу „Deus Seja Louvado“ односно „Слава Богу“.

Исти тужилац, чија је канцеларија иначе задужена за одбрану права грађана Сао Паола, рекао је да је прошле године примио жалбу због коришћења ове реченице на бразилским новчаницама. Жеферсон је у понедељак, 12. новембра, доставио поднесак од 17 страна у којем тврди да се коришћењем речи „Слава Богу“ крше права нехришћана и неверујућих. Иначе, речи „Deus Seja Louvado“ се на бразилским новчаницама налазе од 1986. године.

Иако признаје да хришћани у Бразилу чине већину становништва, тужилац је написао: „Бразил је секуларна држава, и као таква држава треба да буде потпуно одвојена од испољавања и представљања било каквих верских мотива.“ Како би доказао да спорној реченици није место на новчаници бразилског реала, замолио је суд да размотри реакцију хришћана ако би се на новчаници националне валуте нашли позови да се обожавају личности које поштују муслимани, будисти или хиндуисти – или реченица којом се одобрава атеизам.

На свом налогу на друштвеној мрежи „Твiter“, Надбискуп Сао Паола, Кардинал Одило Шерер (Odilo Scherer) се запитао да ли је ико и приметио ту реченицу на новчаници јер је она записана веома малим словима.

У свом саопштењу за јавност, Кардинал је такође рекао да „ова реченица не значи ништа онима који не верују у Бога. Али има смисао за оне који у Бога верују. А они који верују у Бога такође плаћају порез и чине већи део популације.“

Централна Банка Бразила је претходно одговорила на жалбу тврдећи да је ова верска референса важећа јер се у преамбули бразилског Устава изричito тврди да је демократија установљена „под

Божијом заштитом“. Такође се у том одговору наводи да „држава није ни атеистичка, антиклирикална нити антирелигиозна, да може сасвим легитимно да направи референцу на постојање вишег бића, божанства, све док, чинећи то, не алудира на неко специфично верско учење.“

НИГЕРИЈА

Самоубиљачки напад на цркву

У недељу, 25. новембра, петоро људи је страдало а на десетине је повређено када је бомбаш самоубица у колима пуним експлозива улетео у цркву која се налази у склопу војних барака у држави Кадуна на северу Нигерије.

За овај напад нико није преузeo одговорност, али сличне нападе је спроводила исламска група Боко Харам (у дословном преводу „Западно образовање је грех“) која жели да установи исламску државу.

Овај напад је уследио дан након што је нигеријска војска понудила 290 милиона наира (око 1,8 милиона \$) за информацију која би довела до 19 чланова групе Боко Харам.

Сведоци кажу да је овај напад био део „координисаног напада“ јер су у нападу учествовала два аутомобила. Први је експлодирао али није било повређених, а када се народ окупio на лицу места, међу њих је улетeо други аутомобил који је такође експлодираo.

Експлозије су узнемириле људе из ове области јер није прошло ни месец дана од претходног напада на цркву у Кадуни, у којем је страдало осморо људи а било је повређено више од стотину хришћана.

У Кадуни живе и хришћани и муслимани а тензија је непрекидно присутна. Црквене вође кажу да је напетост још већа од како се појавила група Боко Хaram јер држава не успева да заустави насиље (опширије о свему може се прочитати на <http://www.christianpersecution.info/>). ■

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

У ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ **Мисионарски рад Светосавског звонца**

Са благословом Епископа бачког Г. Иринеја, члана Светог Архијерејског Синода задуженог за рад Информативно-издавачке установе СПЦ, и надлежног Епископа британско-скандинавског Г. Доситеја, Редакција *Светосавске звонце* је од 12. до 17. новембра 2012. боравила у посети српским заједницама у Великој Британији.

Том приликом редакција је обишла српске школе које похађају деца из градова средње Енглеске: Лестера, Корбија и Дарбија. Приликом тих посета организоване су радионице српског језика, историје, веронауке и глуме.

На завршној вечери ове манифестије, која је одржана 17. новембра у препуној свечаној сали хотела „Тромеђа“, *Светосавско звонце* је са ученицима ових школа приредило академију. Уводни део програма припао је српчићима који су са противницом Драгицом-Секом Стокић отпевали химну Светом Сави. У наставку је Лука Зеленовић одрецитовао „Здравицу“, а фолклор „Тромеђа“ представио се „Играма из Србије“. Кроз занимљиве приче и рубрике *Светосавске звонце* присутне је провела главни и одговорни уредник гђа Радмила Мишев, а глумац Тихомир Арсић је извео монодраму *Светосавске звонце*: „Ми смо њихови потомци“. Завршни део програма, под управом наставнице Силване Галић, протекао је у рецитацијама Александра Кончаревића: „Пардон“ као и Емилије, Нађе и Маје: „Представљање“, а своје глумачке способ-

ности премијерно, пред својим родитељима и сународницима, показали су ћаци из Корбија кроз игроказе: „Десет љутих гусара“ и „Јежева кућица“. На крају вечери, парох Дарбијаprotoјереј-старофор Радмило Стокић обратио се присутним пастирским поукама и порукама.

Димићије Стикић

У НОВОМ САДУ **Добротворни концерт**

Све традиционалне Цркве и верске заједнице које живе у Новом Саду окупиле су се да кроз уметност, песму и игру, искажу човекољубље концертом одржаним 17. новембра 2012. године. Као и претходних седам година сав прикупљени приход, остварен кроз прилоге учесника и посетилаца, биће уплаћен у фонд „Битка за бебе“. Скуп је, по благослову Епископа новосадског и бачког Г. Иринеја, отворио архијерејски намесник новосадски први protoјереј-старофор Миливој Мијатов. Први је наступио хор новосадске јеврејске општине, Хашира, под управом диригента Звездане Терзић. Испред Словачке евангелистичке цркве, присутнима је представљен Старији хор црквене општине, као и Омладински хор новосадске парохије. Вокални трио Оливера Габрини, Леонора Суди и Иван Славик отпевао је Адоремус, а Ана Зорјан је оприснутила сазвучја америчког југа отпевавши Црначки спиритуал. Илахије, побожне песме које својим садржајем и карактером величају искључиво Свemoђ Бога и љубав верника према Њему појали су Вели Кељменди, Абдурахман Мехмети, Сабира Ибишевић и Сафета Ресулбеговић из Исламске заједнице Србије. Римокатоличку цркву је представи-

вљао Збор жупе Имена Маријиног. Представници Реформатске хришћанске цркве, Биљана Севкић, Марко Тривуновић и Сузана Сарвак су све присутне провели кроз различите музичке стилове и епохе, а мр Сенка Недељковић је отпевала Арију Лаурете из опере Ђани Скики. Представник Православне црквене општине новосадске, хор Антифон, под управом диригента Јелене Жутић, отпевао је: Очје Наш, Свете Тихи и Свјати Боже.

Организатори су на крају изразили жељу да се сарадња традиционалних Цркава и верских заједница у Новом Саду настави и другим поводима, али да се посебан значај даде оваквим хуманистарним акцијама.

Извор: Епархија бачка

У БЕОГРАДУ **Промоција књиге**

У Београду је, 17. новембра 2012. године представљена књига др Николе Кнежевића *Савремена политичка теологија на Западу. Дијалектика политичке трансформације друштва* (Богословско друштво Отачник, Београд 2012). О књизи су говорили: др Давор Џалто (Институт за студије културе и хришћанства), Благоје Пантелић (издавач), др Никола Кнежевић (Центар за истраживање религије, политике и друштва) и Сергеј Беук, као модератор. Књи-

Помозимо~~Тијани~~

Огњановић Тијана, рођена 5. маја 2005. године у Београду, од своје друге године живота се лечи на Институту за мајку и дете у Београду као тежак срчани болесник са дијагнозом *cardiomorphatia restrictiva*. Ставе мале Тијане се није поправљало. Напротив. Једина реална опција која је саопштена родитељима јесте трансплантација срца, те им је у том смислу саветовано да покушају да предузму одговарајуће кораке. Таква врста операције не ради се ради у нашој земљи, а Републички завод за здравствено осигурање не покрива трошкове операције ни постоперативног лечења. Операцију је могуће обавити у Бечу, а трошкови саме операције се

краћу око 120.000 евра. Трошкови постоперативног лечења могу достићи цијфру која је потребна за саму операцију, имајући у виду да је један болнички дан на клиници у Бечу око 700 евра, а боравак на интензивној нези око 2300 евра. Тијана би могла да се нађе на листи тек од 1.1.2013. године, до када би требало прикупити потребан новац.

Свако ко жели и у могућности је може уплатити новчана средства на рачунима отвореним код Комерцијалне банке а.д. Београд, Светог Саве 14, на име Тијана Огњановић, Розе Луксембург 35, 11000 Београд, Србија:

Динарски рачун: 205-9011004816395-73

Девизни рачун: SWIFT: KOBRSBG, IBAN: RS35205903101860366239

За сва додатна питања можете контактирати родитеље Јелену (мобилни телефон: 064/ 881 64 24) и Небојшу Огњановића (мобилни телефон: 064/ 892 72 74).

га представља преглед најзначајнијих аутора, теорија и увида у политичку теологију на Западу. Снимак свих излагања могуће је погледати на адреси: <http://www.youtube.com/user/IFSOCC>.

Данко Старахинић

У БЕОГРАДУ

Помен жртвама „Олује“

У Цркви Св. Марка у Београду 18. новембра 2012. г. служен је парастос српским војницима, женама, деци и старцима, који су страдали 1995. године у злочинској акцији „Олуја“. Парастосу крајишким Србима, претходила је Света Архијерејска Литургија, коју је служио Владика хвостански Г. Атанасије уз саслужење више свештеника и ђакона.

У НОВОМ САДУ

Прослава небеског покровитеља

Престони град Православне Епархије бачке, Нови Сад, достојно је прославио своју славу – Празник обновљења храма светога Великомученика Георгија – Ђурђија. Празничним бдени-

јем началствовао је архијерејски намесник новосадски први пројатер-ставрофор Миливој Мијатов, уз саслужење пројатера Станимира Поповића и ђаконе Леа Малешевића и Драгана Петровића. Бденију су приствовали Преосвећени Епископ Иринеј и високопреподобни Архимандрит Јован Радосављевић. На сам дан празника евхаристијским сабрањем у Саборном новосадском Светогергијевском храму, началствовао је Предстојатељ Цркве Божије у Бачкој Епископ Иринеј, уз саслужење свог викара Епископа јегарског Порфирија, високопреподобног Архимандрита Јована, архијерејских намесника из целе Епархије и верног народа. Владика Иринеј је освештао славски колачи и жито, честитao славу свим Новосађанима, а потом подсетио присутне због чега је баш празник Ђурђија, други празник Св. Георгија, најприкладнији за славу Новог Сада и зашто је као такав прихваћен као Патрон

од стране свих традиционалних Цркава и верских заједница у овом граду. Литургији су присуствовали представници градских власти – градоначелник Новог Сада г. Милош Вучевић са сарадницима, велечасни Маријан Вуков представник Римокатоличке цркве и велики број представника јавног и културног живота Новог Сада. Присутним званицима и представницима медија обратили су се и господин Самуел Врбовски, бискуп Словачке – евангелистичке цркве, ефендија Мухамед Зилкић, главни имам војвођански и новосадски и господин Горан Леви председник Новосадске јеврејске општине.

На крају је све присутне поздравио и домаћин, градоначелник Новог Сада г. Милош Вучевић.

НА КИМ

Ктиторска слава Дечана

У манастиру Високи Дечани, 24. новембра 2012. г., свечано је прослављена ктиторска слава, Свети Краљ Стефан Дечан-

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Олга Стојановић

ски. Уочи славе свечано бденије служио је Епископ рашко-призренски Г. Теодосије уз присуство монаштва из више епархија Српске Православне Цркве. На дан славе, Свету Архијерејску Литургију служио је Његово Преосвештенство умировљени Епископ захумско-херцеговачки Г. Атанасије, уз саслужење Епископа Теодосија и викарног Епископа липљанског Г. Јована, као и тридесет и двојице свештенослужитеља. Светој Литургији, коју су певали дечански монаси, присуствовало је неколико стотина верника, међу њима ученици Богословије Св. Кирила и Методија из Призрена са својим наставницима, као и група православних верника из Албаније које је водио вероучитељ Натан Хопи. Након благосиљања славског колача који је епископ Атанасије преломио са игуманом манастира, Архимандритом Савом, одржан је свечани пријем за бројне званице. Владу Републике Србије на свечаности у манастиру Високи Дечани представљали су директор Канцеларије за сарадњу са црквама и верским заједницама г. Милета Радојевић са сарадницима и заменик директора Канцеларије за Косово и Метохију г. Мирко

Крилић. Од страних гостију манастир је указао гостопримство представницима УНМИК-а, ЕУЛЕКС-а, ОЕБС-а, канцеларије ЕУ, КФОР-а и дипломатским представницима САД, Руске Федерације, Немачке, Француске, Грчке, Румуније и Словеније, као и бившем државном секретару у Министарству за КИМ г. Оливеру Ивановићу.

Извор: Епархија рашко-призренска

вештенство Епископ бањалучки Г. Јефрем, уз саслужење више свештеника и ђакона Епархије бањалучке. Овом радосном догађају присуствовао је велики број вјерника.

УНИШУ

Литургија у Саборном храму

У недјељу 25. новембра 2012. г. град Ниш удостојен је посебног благослова: Светим Евхаристијским слављем началствовао је Његово Преосвештенство Епископ браничевски Г. Игнатије. Преосвећеном Владици саслуживали су Епископ нишки Г. Јован и свештенство града Ниша. По читању Светог Еванђеља, Владика Игнатије је поучио сабране Нишлије бираним речима тумачећи прочитано еванђелско зачало.

Духовна гозба је настављена предавањем Владике Игнатија у сали Светосавског дома у Нишу на тему „Тајна спасења“. Уздајући се у реч једног о најистакнутијих богослова данашњице, Владика Игнатија, многи су се сабрали под сводове Светосавског здања на час живе речи, на поуку и утешу. Љубав према ближњем, спасење личности у заједници са Господом и ближњима, превазилажење смрти као последњег непријатеља човечанства у заједници свега створеног са својим Створитељем – биле су главне мисли овог изванредног предавања.

Извор: Епархија нишка

Његово Преосвештенство Епископ бањалучки Г. Јефрем обратио се присутним напомињући да је градња храма у Новој Вароши плод духовне потребе вјерног народа овог насеља који се у више наврата по овом питању обраћао надлежном Епископу.

Извор: hhsbl.org

У КРАГУЈЕВЦУ

Слава Богословије

Светом Архијерејском Литургијом којом је началствовао Епископ будимљанско-никшићки Г. Јоаникије прослављен је, 26. новембра 2012. г. Св. Јован Златоусти, патрон крагујевачке Богословије. Преосвећеном Владици су саслуживали Епископ шумадијски Г. Јован, професори из Крагујевца и других богословија, као и свештеници и ђакони, бивших ученика Богословије у Крагујевцу. Запажено је било и учешће свих ученика који су заједничким појањем одговарали на литургијске прозбе. У недјељу 25. новембра празнично бденије је служио Владика шумадијски Јован, а за ову прилику наставник црквеног појања у Богословији Немања Старовлах превео је це-

ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрињска 2
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

БОЖИЋ У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

02 - 10. јануар

02 - 14. јануар

Витлејем, Јерусалим...

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

БАЊА ЛУКА

Освећени темељи храма

У недјељу, 25. новембра 2012. године, у бањалучком насељу Нова Варош освећени су темељи храма Покрова Пресвете Богородице. Чин освећења темеља храма обавио је Његово Преос-

Протонамесник Василије Спасојевић (1957-2011)

лу Златоустову службу на савремени српски језик, што је ово богослужење учинило још узвишијим, јер су учесници непосредније доживели сву лепоту црквених песама које тако речито осликавају личност Светог Јована Златоустог.

Током празничне Литургије у Богословији Св. Јована Златоустог у Крагујевцу Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован рукоположио је у чин ђакона Марка Јефтића, вероучитеља из Младеновца.

Извор: Епархија шумадијска

УНИШУ

Литургија за особе са оштећеним слухом

Са благословом Његовог Преосвештенства Епископа нишког Г. Јована, на дан када Црква слави Светог Апостола Филипа, заштитника и крсне славе Савеза глувих у Нишу, 27. новембра

2012. г., у Цркви Св. Николе служена је Света Литургија за особе са оштећеним слухом. Ово је по нашим сазнањима прва Литургија служена на овај начин у Српској Православној Цркви. Сабрањем је началствовао протојереј Ненад Микић, парох Савеза глувих у Нишу, уз превођење ђакона Огњена Станковића, вероучитеља Специјалне школе „Будањ“ и водећег учесника пројекта *Литургијски љиричници за особе са оштећеним слухом*.

Извор: Епархија нишка

На дан Св. Јована Милостивог 25. новембра 2011. год. уснуо је у Господу протонамесник Василије Спасојевић, као други парох конатички – Епархија шумадијска. Отац Василије је рођен у Милином селу крај Лопара на планини Мајевици, Република Српска, на Срђевдан 1957. г. Богословију Св. Саве у Београду је завршио са одличним успехом. По благослову Епископа шумадијског др Саве ступио је у брак са Станом са којом је добио два сина близанца, Славишу и Срђана који су сада свештеници у Словенији. Децембра 1980. г. Владика Сава је рукоположио Василија најпре у чин ђакона а потом и у чин свештеника, доделивши му парохије у Банату: Старијево, Лукићево и Лазарево. Великим залагањем и несебичним свакодневним личним радом, комплетно је реновирао цркву, украсивши лепоту дома Господњег, обновивши парохијски дом и средивши порту храма у Старијеву. О. Василије је потом добио парохију у Панчеву, а 2002. г. прелази у Дражевац, Епархија шумадијска, где остаје све до упокојења. Са верним народом овога места подигао је нови храм посвећен Св. Николају Мирликијском Чудотворцу. Нажалост освећење овог новоподигнутог храма није дочекао. Протонамесник Василије Спасојевић сахрањен је на гробљу у Путилима у Бијељини, а опело је служио Његово Преосвештенство Епископ

зворничко-тузлански Г. Василије уз саслужење великог броја свештенства зворничко-тузланске, шумадијске, жичке епархије и уз присуство многобројних парохијана и родбине оца Василија.

Отац Василије био је мој школски друг. Заједно смо служили Господу у Банату – он у Старијеву а ја у суседном месту, Орловату, он у Панчеву а ја у Качареву. Отац Василије са много љубави правог и честитог пастира стада Христовог окупљао је народ око себе у поверијима му парохијама цркве Богије, где је стицао велико поштовање од својих парохијана. Наше породице и нас саме везивала је братска и искрена љубав кроз срдачна гостопримства и дружења. Учествовао сам у многим радостима које је отац Василије домаћински и с радошћу приређивао, било на храмовној слави или његовим личним породичним слављима. Наше пријатељство проширивали смо и на наше парохије. Крстio је моју ћерку Марију. Данас 25. новембра 2012. г. навршило се годину дана од упокојења оца Василија Спасојевића.

Нека ти је вечан помен брате мој, оче Василије!

Протојереј
Срећан Качаревић

1. ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНИ начин (у Руса, Грка и Светогорца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, и наново од 2008. године) – са програмирањем и откуцавањем часова и четвртина, а по избору, и даљинским управљањем.

ПРЕДНОСТИ у односу на ЗАПАДНИ начин:

- 1.1. Звоњење не потреса звоник;
- 1.2. Знатно више звона може да стане у исти простор;
- 1.3. Укључењем, односно искључењем, звоњење истог трена почне, односно престане.
- 1.4. Качење звона је простије, и због тога је знатно јефтиније;
- 1.5. Потрошња ел. енергије је низка;
- 1.6. Ако престане ел. напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити.
- 1.7. Са више звона у хармонији, могу се ручно, али и програмирани изводити мелодије – без додатних чекића и ел. магнета.

2. ОБНОВА старих, механичких, од историјског значаја ЧАСОВНИКА

3. ЧАСОВНИЦИ нови и тачни и још сами прелазе на „зима-лето“ време.

ЈЕМСТВО: 3 ГОДИНЕ

szeljko7@verat.net (szeljko7@gmail.com)

ЖЕЛ-МИР

026/312 752; 065 (064)/920 5 851;

064/20 80 145

САЈТ: zelmir.atspace.com

НАРУЦБЕНИЦА

шифра претплатника
(попуњава служба претплате)

**Претплаћујем се на
следеће часописе**

(Означите жељени часопис и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:	ПТТ број и град:		
Адреса:	Држава, епархија:		
Часопис	Годишња претплата		начин слања (важи за иностранство)
	Србија	иностранство	
Православље	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
Светосавско звонце	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом
Гласник СПЦ	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
Православни мисионар	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
Теолошки погледи	900 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом

овде исећи